

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ

KOMBINOVANÉ STUDIUM

2017-2019

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Lenka Uhrová

Vzdělávání mužů azylového domu

Praha 2019

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Miroslav Kostka

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER

COMBINED STUDIES

2017-2019

DIPLOMA THESIS

Lenka Uhrová

Education of men in the asylum house

Prague 2019

Diploma Thesis Work Supervisor: PhDr. Miroslav Kostka

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská/diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval(a) samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal(a), v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Jméno autorka(y)

Poděkování

Děkuji PhDr. Miroslavu Kostkovi za konzultační pomoc a odborné vedení diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat mému zaměstnavateli Bc. Josefovi Průšovi, DiS, že mi umožnil provést na Azylovém domě pro muže a rodiny v Roudnici nad Labem výzkumné šetření. Také bych chtěla poděkovat klientům z Azylového domu pro muže a rodiny, že se podíleli výzkumného šetření, za jejich ochotu a vstřícnost. Bez nich by se nemohla uskutečnit tato diplomová práce. Nakonec bych chtěla poděkovat celé mé rodině a mému příteli za podporu během celého mého studia.

Anotace

Diplomová práce se zabývá problematikou vzdělání mužů azylového domu. Práce je rozdělena na dvě části a to na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se věnuje celoživotnímu vzdělávání, dalšímu vzdělávání zahrnující formální, neformální i informální vzdělávání, pojmem bezdomovectví, motivaci a bariéry ve vzdělávání. Další kapitoly v teoretické části se zabývají popisem azylového domu pro muže a cílovou skupinou – muži. V praktické části je zvolena metoda kvantitativního výzkumu – polostrukturovaný rozhovor. Pak následuje analýza dat, ověřování výzkumných otázek, bariéry ovlivňují zájem o vzdělání klientů azylového domu. Cílem práce je zjistit, jaké motivace a bariéry ovlivňují ve vzdělávání a zda klienti mají zájem o další vzdělávání.

Klíčová slova

Azylový dům, bariéry, bezdomovectví, celoživotní vzdělávání, další vzdělávání, motivace.

Annotation

The diploma thesis deals with the issue of education of men of the asylum house. The thesis is divided into two parts in the theoretical and practical part. The theoretical part is devoted to lifelong learning, further education including formal, non-formal and informal learning, the concept of homelessness, motivation and barriers to education. Other chapters in the theoretical part deal with the description of the asylum for men and the target group - men. In the practical part is the method of quantitative research - semi-structured interview. This is followed by data analysis, verification of research questions, barriers affecting interest in the education of clients of the asylum house. The aim of the thesis is to find out what motivations and barriers influence in education and whether clients are interested in further education.

Keywords

Asylum, barriers, homelessness, lifelong learning, further education, motivation.

ÚVOD	9
1 CELOŽIVOTNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	11
1.1 Formy celoživotního vzdělávání.....	16
2 DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ	21
2.1.1 Občanské vzdělávání.....	21
2.1.2 Zájmové vzdělávání	22
2.1.3 Další profesní vzdělávání.....	25
3 MOTIVACE A BARIÉRY V DALŠÍM VZDĚLÁVÁNÍ	27
3.1 Motivace ve vzdělávání	27
3.1.1 Druhy motivace.....	33
3.2 Bariéry ve vzdělávání	34
4 BEZDOMOVECTVÍ	37
4.1 Bezdomovec.....	37
4.1.1 Specifika subkultury bezdomovců	39
4.1.2 Vliv rodiny na bezdomovectví	45
5 PRAKTICKÁ ČÁST	49
5.1 Azylový dům pro muže a rodiny v Roudnici nad Labem.....	49
5.1.1 Cílová skupina – muži.....	57
5.2 Cíl výzkumného šetření	58
5.3 Kvalitativní výzkum	58
5.3.1 Polostrukturovaný rozhovor.....	59
5.3.2 Výzkumné otázky a hypotézy	60
5.3.3 Výběr výzkumného vzorku	62
5.3.4 Vyhodnocení výzkumného šetření	62
5.4 Vyhodnocení hypotéz	63
5.4.4 Vyhodnocení rozhovorů.....	69
ZÁVĚR	75
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	78
SEZNAM ZKRATEK	81
SEZNAM PŘÍLOH	82

ÚVOD

Téma diplomové práce bylo vybráno z oblasti, které je autorce blízké. Zabývá se problematikou vzdělávání u bezdomovců na azylovém domě. V této oblasti autorka pracuje již skoro 3 roky jako sociální pracovnice a její cílovou skupinou jsou právě klienti (muži) starší 18 let bez domova a v nepříznivé sociální situaci. Dalším důvodem je, proč se autorka zajímá o tuto problematiku je zjistit, zda se tito lidé nějakým způsobem vzdělávají, zda mají nějaké vzdělávací kurzy, zda si tyto kurzy sami zajistili, anebo jim ji zajistil zaměstnavatel a zda mají zájem si do budoucna nějaký vzdělávací kurz udělat.

Dle Mužíka¹ se vzdělávání neomezuje pouze na dobu dětství a mládí. Provází všechny věkové kategorie. Je vedeno snahou člověka uspokojit své potřeby. Jednou z hlavních lidských potřeb je potřeba poznání, která vzniká v dětství a neustále se rozvíjí. Každá z potřeb se zaměřuje na konkrétní situaci, když se setká s předmětem, který vede k jejímu uspokojení. Tímto předmětem se označují vědomosti. Vědomosti jsou prostředkem problémů a úkolů, s nimiž se člověk setkává ve svém životě².

Dospělý člověk se chce učit, chce se zdokonalovat, protože nezná rozdíl mezi tím, čím si přeje být a tím čím je v současnosti. Neuspokojují ho nároky, které na něho klade jeho zaměstnání, zaměstnavatel, rodina a prostředí. Určité podmínky ve vzdělání umožňují člověku získat postup v zaměstnání, větší prestiž, výkonnost, umět řešit problémy a konflikty atd. Má potřebu se rozvíjet, získat zkušenosti, překonávat vlastní nedostatky, potřebu ocenění a bezpečí.³

¹ MUŽÍK, J. *Androdidaktika*. 2., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2004. s. 21. Lidské zdroje. ISBN 80-7357-045-9.

² MUŽÍK, J. *Androdidaktika*. 2., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2004. s. 17. Lidské zdroje. ISBN 80-7357-045-9.

³ MUŽÍK, J. *Androdidaktika*. 2., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2004. s. 24-25. Lidské zdroje. ISBN 80-7357-045-9.

Diplomová práce se člení do 7 kapitol. První kapitola se zabývá tématem celoživotního vzdělávání, které zahrnuje studium v průběhu života, tj. povinná a nepovinná školní docházka, kurzy, rekvalifikace atd. Druhá kapitola se zabývá dalším vzděláváním, které probíhá po dosažení nějakého stupně vzdělání, tj. vzdělávající vstupuje poprvé na trh práce. Ve třetí kapitole jsou popsány pojmy motivace a bariéry v dalším vzdělávání. Ve čtvrté kapitole je popsán pojem bezdomovectví, tj. způsob života této osoby. Pátá kapitola se zabývá Azylovým domem pro muže a rodiny v Roudnici nad Labem, tzn. zde je popsáno toto zařízení. V šesté kapitole se popisuje cílová skupina – muži v Azylovém domě pro muže a rodiny v Roudnici nad Labem. V praktické části jsou zpracovány výsledky polo-strukturovaného rozhovoru. V dalších kapitolách se stanovují výzkumné otázky, hypotézy a popisuje se sběr dat. Poslední kapitola praktické části se zabývá analýzou výzkumného šetření a ověřením výzkumných otázek a hypotéz. V závěru praktické části je shrnutí všech výsledků. Cílem diplomové práce je zjistit, jaké motivace a bariéry ovlivňují vzdělávání a zda klienti mají zájem o další vzdělávání.

1 CELOŽIVOTNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Učení je psychický proces, který v jednotě tělesných a duševních předpokladů je rozhodujícím faktorem v adaptaci člověka na jeho přírodní i společenské prostředí v rozvoji jeho osobnosti a ve stále zdokonalovaném zvládnání a organizaci podmínek jeho individuální a společenské existence. Podle Čápa je učení získávání zkušeností a utváření jedince v průběhu života. Naučené je opakem vrozeného. Naučené není jen opakem vrozeného, zde jde o rozlišení. Jde tu i o rozvinutí, zhodnocení, obohacení vrozených předpokladů.⁴Plamínek tvrdí, že pod tíhou nezbytnosti tedy vzniká proces učení, v němž si osvojujeme zejména komunikační a vztahové prvky (obojí převážně spontánním, nevědomým učením) a znalosti a dovednosti (tuto dvojici získáváme spíše učením vědomým, tedy učiněným z našeho aktivního rozhodnutí)⁵.

Od roku 1996 se místo pojmu vzdělávání používá pojem učení, a to z důvodu zdůraznění nutnosti aktivního přístupu jedince. Představuje změnu pojetí celého vzdělávání, kdy možnosti učení chápeme jako propojený celek, který obsahuje přechody mezi vzděláváním a zaměstnáním a umožňuje získat kvalifikace a kompetence cestami a kdykoli během života.

Je zde rozdíl mezi pojmy celoživotní vzdělávání a celoživotní učení. Celoživotní vzdělávání má širší význam než celoživotní učení a vyjadřuje komplexnost učebních činností, tj. zahrnuje také vyučování a hodnocení, organizací a řízení vzdělávacích procesů. Celoživotní učení je samostatný kognitivní proces člověka.⁶

⁴KOLÁŘ, Z, a VALIŠOVÁ, A. *Analýza vyučování*. Praha: Grada, 2009. s. 125. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2857-5.

⁵ PLAMÍNEK, J. *Vzdělávání dospělých: průvodce pro lektory, účastníky a zadavatele*. Praha: Grada, 2010. s. 24-25. ISBN 978-80-247-3235-0.

⁶VYHNÁNKOVÁ, K. *Vzdělávání dospělých v České republice a Evropské unii*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2007.s. 8. ISBN 978-80-86723-46-4.

Jsou i pojmy, které můžeme zaměňovat. Mezi tyto pojmy patří vzdělávání a vzdělání. Vzdělávání znamená pojem edukace. Je to proces řízeného učení a vyučování, k němuž dochází ve vzdělávacím prostředí školy či v jiném vzdělávacím prostředí, např. v rámci podnikového vzdělávání, zájmového vzdělávání dospělých. Jedna z forem vzdělávání je forma sebevzdělávání.⁷ Vzdělávání je proces uvědomělého a cílevědomého zprostředkování a utváření soustavy vědomostí. Zaměřuje se na chování a jednání jedince, ale hlavně na kognitivní a rozumovou složku vzdělávaného člověka. Vzdělání znamená souhrn vědění, tj. znalostí, dovedností, postojů a hodnotových orientací, které subjekt získá jako produkt vzdělání a to formálním a neformálním vzděláváním.⁸

Celoživotní učení znamená v evropské vzdělávací politice účelné a formalizované i neformalizované činnosti, které souvisejí s učením a realizují s cílem dosáhnout zdokonalení znalostí, dovedností a odborných předpokladů. Má zajistit jedinci, že se jedinec naučí učit se, tzn. jedinec bude mít k učení pozitivní postoj. Obsahuje vzdělávací činnosti jedince, které rozvíjejí jeho znalosti, dovednosti a kompetence a umožňují jak jeho osobnostní rozvoj a růst, tak občanské a profesní uplatnění. Zdůrazňuje čas, tedy délku vzdělávání a učení se jedince.⁹

Základní charakteristikou celoživotního učení je zajistit možnost učení a mít přístup

⁷BERTL, I. *Jak vzdělávat dospělé?: andragodidaktická doporučení pro vzdělávání dospělých: učební text kurzu pro pracovníky ČD a.s.* V Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2014. s. 8. ISBN 978-80-7414-700-5.

⁸PRŮCHA, J a VETEŠKA, J. *Andragogický slovník.* Praha: Grada, 2012. s. 170. ISBN 978-80-247-3960-1.

⁹VETEŠKA, J. *Přehled andragogiky.* 1. vyd. Praha: Portál, 2016. s. 96. ISBN 978-80-262-1026-9

ke vzdělávání po celý život a také zajištění možnosti učení se, nabídka a zpřístupnění vzdělávání až do úrovně osobnostních možností.¹⁰

Celoživotní učení není omezeno na určitou fázi života, tj. docházky do školy, ale trvá celý život. Dále se nejedná jen o formální vzdělávání ve vzdělávacích institucích, ale o všechny formy a typy učení bez ohledu na nějakou instituci nebo prostředí (např. pracoviště, domov nebo prostředí obce). Celoživotní učení poskytuje příležitosti pro všechny lidi, bez ohledu na věk, zájem, nadání nebo postavení.¹¹

Podle Průchy, Vetešky¹² se celoživotní učení zaměřuje na jedince, který se učí a také se zaměřuje i na jeho potřeby. Strategie celoživotního vzdělávání se zaměřuje na myšlenky:

- a) Pro všechny lidi nové základní dovednosti – do této oblasti se řadí informační gramotnost (např. je nutné, aby jedinec dokázal ovládat prostředky informačních a komunikačních technologií, které pracují s informacemi, dále znalost jazyků, schopnost učit se zahrnuje schopnost motivovat se a aktivně přistupovat k rozvíjení svých kompetencí, sociální dovednosti zkvalitňují individuální pracovní potenciál jedince, např. zdravá sebedůvěra),
- b) Více investovat do rozvoje lidských zdrojů – tato oblast vychází z potřeby zvýšit nedostatečné množství investic, které budeme směřovat do této oblasti, hlavním cílem je vypracování mnoho stimulačních podmínek pro celoživotní učení na úrovni jednotlivce a v umožnění kurzů zaměřených na profesní dovednosti zaměstnanců,

¹⁰ PALÁN, Z. *Lidské zdroje: výkladový slovník*. Praha: Academia, 2002. s. 28-29. ISBN 80-200-0950-7.

¹¹ RABUŠICOVÁ, M., RABUŠIC, L. *Učíme se po celý život?: o vzdělávání dospělých v České republice*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. s. 27. ISBN 978-80-210-4779-2.

¹²VETEŠKA, J. *Přehled andragogiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2016. s. 16-17. ISBN 978-80-262-1026-

- c) Inovovat v procesu výuky a vzdělávání – různé vyučovací formy, přístupy a metody se mají přizpůsobovat potřebám jednotlivců, skupin a společnosti, dané učení je založené na využívání informačních technologií,
- d) Hodnota vzdělávání – jedinec, který investuje svůj čas, finance a motivaci do učebních programů, potřebuje své odborné kompetence ověřovat v konkurenčním prostředí, je důležité, aby doklady o získaném vzdělání (např. osvědčení a certifikáty) byly použitelné v rámci Evropské unie,
- e) Nové koncepce poradenství – potřeba dostat se ke kvalitním informacím týkající se vzdělávacích možností, vyžaduje přehodnocení institutu poradenství na neustálou službu pro všechny, kvalifikovaní odborníci by měli poskytovat jednotlivcům informace, cíleně diagnostikovat a motivovat klienty, kteří hledají uplatnění na trhu práce, zdroje informací by měly být dostupné prostřednictvím informačních a komunikačních technologií,
- f) Nalezení cesty vedoucí k usnadnění přístupu ke vzdělávání – nutná potřeba přiblížit učícím se osobám příležitost k celoživotnímu učení (např. aplikace metod založených na využití informačních a komunikačních technologií), domovské prostředí poskytuje sociální síť, může využíváním těchto technologií poskytovat i dostupnost celoživotního učení, součástí vzdělávacích systémů by měla být učební regionální střediska, ve kterých se mohou učící se lidé setkávat a podílet se společně na učebním procesu.

Celoživotní učení členíme do dvou etap a to na počáteční vzdělávání a další vzdělávání:¹³

- 1) Počáteční vzdělávání – formální vzdělávání v rámci vzdělávací soustavy, tj. primární, sekundární a terciální, probíhá v mladém věku. Může být ukončeno po splnění povinné školní docházky, tzn. vstup do zaměstnání nebo přechodem mezi ekonomicky neaktivní obyvatele.

¹³*Strategie celoživotního učení ČR*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2007c. ISBN 978-80-254-2218-2.

Do počátečního vzdělávání řadíme:

- a) Předškolní výchovu/vzdělávání, tj. neprimární vzdělávání – výchova v raném dětství.
 - b) Základní vzdělávání, tj. primární a nižší sekundární stupeň – kryje se s dobou plnění povinné školní docházky.
 - c) Střední vzdělávání, tj. vyšší sekundární stupeň – ukončení maturitní zkouškou, výučním listem nebo závěrečnou zkouškou, součástí středního vzdělávání je v ČR nástavbové studium ukončené maturitní zkouškou pro absolventy středního vzdělávání s výučním listem.
 - d) Vysokoškolské vzdělávání, tj. terciární – vzdělávací nabídky, které následují po vykonání maturitní zkoušky. Poskytuje specializované odborné nebo umělecké vzdělávání.
 - e) Patří k němu vysokoškolské vzdělávání uskutečňované vysokými školami, vyšší odborné vzdělávání uskutečňované vyššími odbornými školami a částečně i vyšší odborné vzdělávání na konzervatořích.
- 2) Další vzdělávání – po dosažení stupně vzdělání, tj. po prvním vstupu vzdělávacího na trh práce. Je zaměřeno na spektrum vědomostí, dovedností a kompetencí pro uplatnění v pracovním, občanském i osobním životě.

Celoživotní učení i zvyšování kvalifikace a rozvoj klíčových kompetencí souvisejí s uplatněním člověka na trhu práce, tj. se zaměstnaností. Trh práce je velice složitý jev, protože vyžaduje mnohem více nových odborností, dovedností a schopností. Podle Průchy, Vetešky¹⁴ S narůstajícími nároky na pracovní pozice, s globalizací, s informačně – technologickou a znalostní společností, např. vyhledávání informací, syntéza a umění prezentovat výsledky a se stresovými situacemi se mnoho lidí těžko vyrovnává.

¹⁴PRŮCHA, J a VETEŠKA, J. *Andragogický slovník*. Praha: Grada, 2012. s. 14. ISBN 978-80-247-3960-1.

1.1 Formy celoživotního vzdělávání

Průcha, Walterová, Mareš¹⁵ rozdělují formy celoživotního vzdělávání do dvou znaků. Prvním znakem označují vztah a činnost lektora a vzdělávaného jedince (např. účastníci se v různých výukových situacích, mohou soustředit na výuku a učení v daném čase a mohou se naučit mnoho informací). Druhým znakem je ekonomická stránka. Ta spočívá v hospodárném využití financí, které jsou vynakládány jak na výuku, tak na další výdaje spojené s ubytováním, s úhradou mezd pracovníků, stravováním nebo cestováním.

Formální vzdělávání

Formální vzdělávání je realizováno ve vzdělávacích institucích, tzn. ve školách. Právními předpisy jsou vymezeny jeho funkce, cíle, obsahy, organizační formy a způsoby hodnocení. Zahrnuje navazující stupně vzdělání, např. základního vzdělání, středního vzdělání, středního vzdělání s výučním listem, středního vzdělání s maturitní zkouškou, vyššího odborného vzdělání v konzervatoři, vyššího odborného vzdělání, vysokoškolského vzdělání, jejichž absolvování je potvrzováno osvědčením, např. vysvědčením, diplomem atd.¹⁶

Podle Průchy a Vetešky celoživotní učení zahrnuje osoby ve věku od pěti až šesti let do dvaceti pětadvaceti let.¹⁷ Formální vzdělávání probíhá ve stanoveném čase a formách. Také zahrnuje navazující vzdělávací stupně a typy, které jsou určeny populaci nebo skupinám populace.¹⁸

¹⁵PRŮCHA, J, WALTEROVÁ, E. a MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. s. 86. ISBN 978-80-7367-647-6.

¹⁶*Strategie celoživotního učení ČR*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2007c. ISBN 978-80-254-2218-2.

¹⁷PRŮCHA, J. a VETEŠKA, J. *Andragogický slovník*. Praha: Grada, 2014. s. 193. ISBN 978-80-247-3960-1.

¹⁸PRŮCHA, J, MAREŠ, J. a WALTEROVÁ, E. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. s. 65-66. ISBN 80-7178-772-8.

Neformální vzdělávání

Neformální vzdělávání zahrnuje vzdělávací aktivity, které probíhají mimo formální vzdělávání. Realizuje se formou kurzů, seminářů, školení, zpravidla v zařízeních zaměstnavatelů, soukromých vzdělávacích institucích, neziskových organizací i v klasických školách. Nevede k získání stupně vzdělání, zahrnuje kurzy cizích jazyků, počítačové kurzy, rekvalifikační kurzy, kurzy autoškol, volnočasové aktivity, krátkodobé školení a přednášky, např. legislativní změny a povinná školení zaměstnanců. Nutnou podmínkou realizace je vedení vzdělávací akce odborníkem, např. lektorem, trenérem, tutorem.¹⁹

Informální vzdělávání (učení)

Informální vzdělávání je chápáno jako proces, při kterém získáváme znalosti, dovednosti a schopnosti z každodenních zkušeností a činností v zaměstnání, v rodině a ve volném čase. Také zahrnuje sebevzdělávání, kdy učící si nemůže ověřit výsledky učení, tzn. na rozdíl od formálního nebo neformálního vzdělávání, které probíhá pod dohledem nebo za konzultace vyučujícího. Do informálního učení se nepočítají studijní aktivity, které probíhají v rámci formálního a neformálního vzdělávání, např. samostatná domácí příprava na zkoušku ve škole.²⁰ Není organizované a institucionálně koordinované. Má nesystematickou povahu a postrádá vliv učitele.²¹ Informální učení je spontánní a nemá záměrné učení. Má v rozvoji člověka velmi důležitou roli, neboť

¹⁹PRŮCHA, J. a VETEŠKA, J. *Andragogický slovník*. Praha: Grada, 2014. s. 193. ISBN 978-80-247-3960-1.

²⁰ Informální vzdělávání. [online]. [cit. 2018-07-08]. Dostupné z. <https://www.czso.cz/documents/10180/20561193/331313a05.pdf/195efc96-f9f2-49e3-8849-1429e83cd826?version=1.0>

²¹ Strategie digitálního vzdělávání do roku 2020[online]. [cit. 2018-07-08]. Dostupné z http://vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/strategie/digistrategie.pdf

jedinec se informálně učí od raného dětství v průběhu celého života, např. ve formě mezigeneračního učení. V zahraničí je často IU označováno termínem zkušenostní učení.²²

Všechny tyto typy učení se musí pochopit jako homogenní celek, který by měl lidem umožnit získat kvalifikace a kompetence kdykoliv během života. Je to celoživotní, ale rovněž všeživotní proces, který probíhá bez ohledu na místo, čas a formu.²³

Mezi pozitiva informálního učení řadíme:

- ◆ Učení, které je spojené s různými situacemi a problémy, tyto problémy učení dokáže zvládat a učení umožňuje rychlou reakci na aktuální události,
- ◆ Učení vychází ze zájmů jednotlivce,
- ◆ Učení rozvíjí osobnost, protože je spojeno s reflexí a se zabudováním výsledků učení do vlastní biografie.²⁴

Státní a soukromé školy nabízejí náhradní školské vzdělávání dospělým. Ekonomicky aktivním osobám nabízejí večerní, dálkové, distanční, kombinované a externí studium.

- ◆ Večerní forma studia – je to způsob, jak získat maturitu nebo vyučení a zároveň u toho pracovat. Bývá o rok delší než denní studium, tzn. trvá tři roky. Večerní studium poskytují střední odborné školy a učiliště, mohou je také zajišťovat gymnázia. Výuka ve večerním studiu probíhá tři dny v týdnu v odpoledních až večerních hodinách, např. 10 až 18 hod. Výuka probíhá v malých skupinách, je zaměřena na určitý obor vzdělávání nebo na konkrétní činnosti a absolventi si odnesou i certifikát o absolvování kurzu. Večerní školy organizují firmy, jejichž cílem je vzdělat své budoucí nebo stávající zaměstnance. Mohou je pořádat

²²PRŮCHA, J a VETEŠKA, J. *Andragogický slovník*. Praha: Grada, 2012. s. 130-131. ISBN 978-80-247-3960-1.

²³ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009. s. 16. ISBN 978-80-7367-551-6.

²⁴ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009. s. 55. ISBN 978-80-7367-551-6.

- i nejrůznější občanská sdružení nebo komerční vzdělávací instituty a agentury
- ◆ a také samy školy. Ty poskytují kurzy, které jsou zaměřené na přípravu k maturitě, přijímacím zkouškám anebo ke studiu na VŠ.²⁵
 - ◆ Dálkové studium – toto studium je při zaměstnání a uplatňuje se podle učebních plánů ve vybrané dny v měsíci nebo týdně, např. pátek, sobota. Studenti zde na dálkovém studiu sami studují. Používají skripta a učebnice, stejná jako studenti prezenčního studia.²⁶
 - ◆ Distanční vzdělávání – je forma studia, kdy studenti distančního vzdělávání chodí do školy např. jedenkrát týdně na odpolední vyučování nebo konzultace s učitelem, studenti se nemusí zúčastňovat různých přednášek a cvičení jako studenti prezenčního studia, kteří chodí do školy každý den.²⁷ Je založené na samostudiu, kdy studující a vyučující jsou odděleni fyzicky. Vzdělávání využívá multimédia, jak pro prezentaci učiva, např. audionahrávky, videonahrávky, programy v sítích, TV, internet, intranet atd., tak pro komunikaci se studujícími, např. telefon, fax, e-mail. Vzdělávací instituce jsou zastoupeny řadou specialistů (manažer, logistik, garant, autor, administrátor atd.), kteří poskytují studujícím podporu a pomoc. Studující vykonávají zkoušky jako studenti prezenčního studia.²⁸ V dnešní době je nahrazováno

²⁵VYSOKESKOLY.CZ[online]. © 1996-2018 [cit. 2018-07-08].

Dostupné z <http://www.vysokeskoly.cz/clanek/vecerni-skoly-jako-cesta-k-maturite-i-na-vysokou>

²⁶ BEDNAŘÍKOVÁ, I. *Kapitoly z andragogiky* 2. 2. vyd. Olomouc: Pedagogická fakulta Univerzity Palackého, 2006. s. 51-52. ISBN 80-244-1356-6.

²⁷ VYSOKESKOLY.CZ[online]. © 1996-2018 [cit. 2018-07-08].

Dostupné z <http://www.vysokeskoly.cz/akademicky-slovník/heslo/distancni-studium>

²⁸ BEDNAŘÍKOVÁ, I. *Kapitoly z andragogiky* 2. 2. vyd. Olomouc: Pedagogická fakulta Univerzity Palackého, 2006. s. 51-52. ISBN 80-244-1356-6.

- ◆ kombinovaným studiem.²⁹
- ◆ Kombinované studium – kombinuje prezenční a dálkovou formu na vysoké škole. V dálkovém studiu jde o samostudiu a s vyučujícím se vidíte omezeně a komunikujete prostřednictvím internetu, např. prostřednictvím emailu.
- ◆ Kombinované studium obsahuje kurzy, které jsou zhuštěné do několika dnů v semestru, např. jde o pátek a celou sobotu dvakrát do měsíce. S vyučujícím proberete během několika hodin stěžejní část učiva, zbytek učiva si musí studenti naučit sami. Docházka se většinou počítá na kombinovaných oborech. Vyučující jsou většinou vstřícnější, protože vědí, že mnoho studentů pracuje, věnuje se rodině a na školu nemají už tolik času.³⁰
- ◆ Externí forma studia – jde o studium podle individuálních studijních plánů studentů. Studenti si je sestavují s učitelem, např. někdy pouze na školní rok nebo pololetí, na akademický rok. Tuto formu povoluje děkan pouze v odůvodněných případech. Jde o samostudium, jehož výsledky kontroluje škola stejným způsobem jako u prezenčního studia.³¹

²⁹ VYSOKESKOLY.CZ[online]. © 1996-2018 [cit. 2018-07-08].

Dostupné z <http://www.vysokeskoly.cz/akademicky-slovník/heslo/distančni-studium>

³⁰VYSKOESKOLY.CZ [online]. © 1996-2018 [cit. 2018-07-08].

Dostupné z <http://www.vysokeskoly.cz/clanek/kombinovane-studium>

³¹BEDNAŘÍKOVÁ, I. *Kapitoly z andragogiky* 2. 2. vyd. Olomouc: Pedagogická fakulta Univerzity Palackého, 2006. s. 51-52. ISBN 80-244-1356-6.

2 DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Další vzdělávání je druhou etapou konceptu celoživotního učení (první etapou je počáteční vzdělávání). Následuje po absolvování školského vzdělávacího stupně, tj. primárního, sekundárního nebo terciárního a po vstupu jedince na trh práce. Je organizované (formální a neformální) nebo neorganizované (informální učení). Může být realizováno v rámci volného času jedince, např. organizované v rámci pracovní doby (další profesní vzdělávání). Je realizováno buď v institucích formálního vzdělávacího systému (ve středních, vyšších odborných a vysokých školách) nebo v institucích neformálního vzdělávání (vzdělávací instituce mimo systém škol). Další vzdělávání se zaměřuje na spektrum získávání a rozvíjení znalostí, schopností, dovedností a kompetencí pro uplatnění jedince v osobním, občanském, komunitním a pracovním životě.³²

Podle Palána³³ další vzdělávání dospělých znamená vzdělávací proces, který je zaměřený na poskytování vzdělávání po absolvování školského vzdělávacího stupně. Rozděluje se na další profesní vzdělávání, občanské vzdělávání a zájmové vzdělávání. Tento pojem se používá jako synonymum pojmu vzdělávání dospělých.

2.1.1 Občanské vzdělávání

Občanské vzdělávání má připravit člověka na aktivní účast v životě v české a evropské společnosti a opírá se o demokratické a křesťanské morální principy.³⁴

Výsledkem občanského vzdělávání by měla být zvýšená aktivita při podílení se na veřejném životě a to na úrovni lokální, regionální a státní.³⁵

³²VETEŠKA, J. *Přehled andragogiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2016. s. 108-109. ISBN 978-80-262-1026-9

³³PALÁN, Z. *Lidské zdroje: výkladový slovník*. Praha: Academia, 2002. s. 36. ISBN 80-200-0950-7.

³⁴VETEŠKA, J. *Přehled andragogiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2016. s. 133. ISBN 978-80-262-1026-9

³⁵VETEŠKA, J. *Přehled andragogiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2016. s. 133. ISBN 978-80-262-1026-9

Šerák³⁶ tvrdí, že do „občanského vzdělávání zahrnujeme veškeré edukační aktivity, které jsou zaměřené na formování vědomí práv a povinností osob v jejich rolích občanských, politických, společenských i rodinných způsobů, jak tyto role zodpovědně a účinně naplňovat. Slouží k urychlení a dotváření socializace a občanské hodnotové orientace. Občanské vzdělávání zahrnuje problematiku etickou, estetickou, historickou, právní, ekologickou, všeobecně vzdělávací, zdravotnickou, tělovýchovnou, filosofickou, náboženskou, politickou, občanskou a sociální.³⁷ Cílem občanského vzdělávání je dát člověku informace a dovednosti, které mu pomohou zhostit se plně společenské role občana, tzn. občan je schopen se zodpovědně rozhodnout, formulovat svůj názor a aktivně se podílet na veřejném životě.³⁸

Je v konceptu celoživotního vzdělávání považováno za jednu z priorit, protože cílem je vybudovat společnost informovaných, aktivních, zodpovědných a sociálních občanů.³⁹

Probíhá těmito způsoby:

- a) sebevzděláváním,
- b) v organizaci formální nebo neformální se specializací na různé oblasti zájmu
- c) za pomoci výše uvedených organizací, které se na danou oblast zájmu nespécifikují, ale svou činností utvářejí výchovné prostředí a tím umožňují naplnění zájmů jedince
- d) sloučením výše uvedených způsobů.⁴⁰

2.1.2 Zájmové vzdělávání

Zájem vymezujeme jako schopnost, která má trvalejší zaměření, soustřeďuje se na určitou činnost s výrazným emočním doprovodem. Stimuluje myšlení, paměť, vůli

³⁶ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009. S. 33. ISBN 978-80-7367-551-6.

³⁷PRŮCHA, J a VETEŠKA, J. *Andragogický slovník*. Praha: Grada, 2012. s. 185. ISBN 978-80-247-3960-1.

³⁸ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009. S. 33. ISBN 978-80-7367-551-6.

³⁹ZORMANOVÁ, L. *Didaktika dospělých*. 1. vyd. Praha: Grada, 2017. s. 41. ISBN 978-80-271-0051-4

⁴⁰ZORMANOVÁ, L. *Didaktika dospělých*. 1. vyd. Praha: Grada, 2017. s. 31. ISBN 978-80-271-0051-4

a jiné psychické procesy.⁴¹Zájmy jsou jako trvale přítomné motivy, tzn. neuspokojivé a s každým uspokojením naopak motivační síla zájmu narůstá. Lidé se ve svých zájmech liší, jejich zaměřením, trvalostí, hloubkou, intenzitou a hodnotou. Zájmy vypovídají o osobnosti a životní dráze člověka, o jeho jedinečnosti a hodnotové orientaci.⁴²U zájmů můžeme rozlišovat aktivitu a pasivitu, sílu nebo slabost, stálost nebo přelétavost zájmů (dospělý člověk má stálé zájmy, dítě stále zájmy mění).⁴³

Zájmové vzdělávání definujeme jako „*system krátkodobých a dlouhodobých organizačních forem, které umožňují edukační, rekreační, poznávací a tvůrčí volnočasové aktivity účastníků, realizované neformálním i informálním způsobem a směřující k saturaci jejich individuálních zájmů, k rozvoji a kultivaci osobnosti a k celkovému zlepšení kvality života*“.⁴⁴Je spojený s volným časem, s jeho aktivním využíváním a se zájmy dospělého člověka.⁴⁵

Zájmové vzdělávání poskytují školy, školské instituce a mimoškolní vzdělávací instituce, např. nadace, odbory, podniky a různé instituce neformálního vzdělávání, např. knihovny, muzea a galerie.⁴⁶

Účastní se ho lidé ve věku od 19 do 23 let, mají totiž dostatek volného času, protože nemají rodinné povinnosti a nejsou vázáni ani pracovními povinnosti, a proto využívají

⁴¹VETEŠKA, J. *Přehled andragogiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2016. s. 124. ISBN 978-80-262-1026-9

⁴²VETEŠKA, J. *Přehled andragogiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2016. s. 125. ISBN 978-80-262-1026-9

⁴³KOHOUTEK, R. *Základy užití psychologie*. Brno: CERM, 2002. s. 214. ISBN 80-214-2203-3

⁴⁴VETEŠKA, J. *Přehled andragogiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2016. s. 125. ISBN 978-80-262-1026-9

⁴⁵VETEŠKA, J. *Přehled andragogiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2016. s. 126. ISBN 978-80-262-1026-

⁴⁶PRŮCHA, J a VETEŠKA, J. *Andragogický slovník*. Praha: Grada, 2012. s. 280. ISBN 978-80-247-3960-1.

aktivněji svůj volný čas. Zájmového vzdělávání se účastní lidé s vyšším vzděláním (lidé s dosaženým středoškolským, vyšším odborným a vysokoškolským vzděláním) a nejčastěji patří ke střední třídě. Nejpočetnější skupinou, která využívá zájmové vzdělávání, jsou důchodci a studenti.⁴⁷

Mezi funkce zájmového vzdělávání řadíme světonázorové, všeobecně vzdělávací, sociálně adaptační, sociálně integrační a kontrolní, kompenzační, popularizační, propagandistické, kvalifikační, ekonomické, konzervační, aktualizací, inovační, regenerační, profylaktické, seberealizační, komunikativní a expresivní.⁴⁸

Podle Šeráka⁴⁹ mezi nejčastější charakteristiky zájmového vzdělávání patří zájem, volný čas, dobrovolnost, svoboda výběru, místní příslušnost, uspokojení potřeb, pestrost obsahu, neutilitárnost, otevřenost, aktivity.

Zormanová rozděluje typy zájmového vzdělávání na kulturní a estetická výchova, sportovní a pohybová výchova, jazykové vzdělávání, pracovní-technické vzdělávání, turistika a cestování, zdravotní výchova a vědecko-technické vzdělávání.⁵⁰

Mezi klasifikaci zájmového vzdělávání dle obsahu řadíme:

- a) Vědecko – technické a vědecké, např. činnosti modelářské, motoristické
- b) Technicko – praktické, např. vaření, ruční práce
- c) Společenskovední, např. jazykové kurzy, sběratelství atd.
- d) Přírodovědné, např. včelaření, chovatelství, rybaření atd.
- e) Estetickovýchovné, např. činnosti výtvarné, hudební atd.
- f) Tělovýchovné, sportovní a turisticky zaměřené, např. plavání, lyžování, sportovní hry atd.⁵¹

⁴⁷ZORMANOVÁ, L. *Didaktika dospělých*. 1. vyd. Praha: Grada, 2017. s. 32. ISBN 978-80-271-0051-4

⁴⁸VETEŠKA, J. *Přehled andragogiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2016. s. 127-128. ISBN 978-80-262-1026-9

⁴⁹ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009. s. 52. ISBN 978-80-7367-551-6.

⁵⁰ZORMANOVÁ, L. *Didaktika dospělých*. 1. vyd. Praha: Grada, 2017. s. 32-33. ISBN 978-80-271-0051-4

⁵¹ZORMANOVÁ, L. *Didaktika dospělých*. 1. vyd. Praha: Grada, 2017. s. 32. ISBN 978-80-271-0051-4

2.1.3 Další profesní vzdělávání

Další profesní vzdělávání je vázáno na profesi nebo pracovní pozici.⁵² Průcha, Veteška navazuje na profesní zařazení a uplatňuje se v rámci podniku.⁵³

Do dalšího profesního vzdělávání řadíme:

- 1) Další odborné vzdělávání – systém diverzifikovanějších krátkodobějších studijních forem, např. kurzy, semináře, školení. Je realizováno přímou výukou a poskytuje specializované vzdělávání podle potřeb praxe v dané profesi.
- 2) Odborný trénink – rozvíjí dovednosti, které jsou vázány k dané profesi nebo pozici, např. dovednosti manuální i intelektuální. Výuka je realizována pomocí vzdělávacích akcí, které jsou propojené s technikami individuálního vedení, např. koučink nebo mentoring a s týmově orientovaným výcvikem praktických dovedností.
- 3) Kombinované vzdělávání – realizované v rámci graduálního nebo pregraduálního studia na vysoké škole. Jde o dlouhodobější systematickou výuku, která je realizovaná za účelem dosažení stupně školního vzdělání.⁵⁴

Do typů vzdělávacích aktivit patří normativní vzdělávání na základě zákonů, rekvalifikační kurzy, podnikové vzdělávání, kurzy celoživotního vzdělávání ve školství na středních, vyšších odborných a vysokých školách a ostatní odborné a zájmové vzdělávání.⁵⁵

Palán, Langer⁵⁶ rozdělují další profesní vzdělávání na:

⁵² ZORMANOVÁ, L. *Didaktika dospělých*. 1. vyd. Praha: Grada, 2017. s. 35. ISBN 978-80-271-005-

⁵³ PRŮCHA, J a VETEŠKA, J. *Andragogický slovník*. Praha: Grada, 2012. s. 65. ISBN 978-80-247-3960-1.

⁵⁴ ZORMANOVÁ, L. *Didaktika dospělých*. 1. vyd. Praha: Grada, 2017. s. 35. ISBN 978-80-271-0051-4

⁵⁵ ZORMANOVÁ, L. *Didaktika dospělých*. 1. vyd. Praha: Grada, 2017. s. 35-36. ISBN 978-80-271-0051-4

⁵⁶ PALÁN, Z., LANGER, T. *Základy andragogiky*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008. s. 96-98. ISBN 978-80-86723-58-7 (brož.)

- 1) Kvalifikační: prohlubují nebo rozšiřují kvalifikace, např. kurzy a další vzdělávací aktivity směřující k rozvoji v rámci kvalifikace.
- 2) Rekvalifikační – znamená změnu původní kvalifikace za jinou kvalifikaci a to z důvodu neuplatnitelnosti původní kvalifikace nebo profese pod vlivem změn na trhu práce.

3 MOTIVACE A BARIÉRY V DALŠÍM VZDĚLÁVÁNÍ

3.1 Motivace ve vzdělávání

„Motivace je hybnou pákou lidského chování, která nás nutí uspokojovat své vlastní potřeby. Potřeby člověka souvisí nejenom s biologií organismu, ale také s jeho sociální a pracovní existencí ve společnosti, kde žije“.⁵⁷ Motiv je činitel, který aktivizuje organismus směrem k cíli a skládá se ze dvou činitelů a to z potřeby (složka motivu, je jeho vnitřním, orgánovým/osobnostním zdrojem) a z incentive (je vnější motiv, vyvolává potřeby a její směřování).⁵⁸

Působí celý komplex motivů, který se vyvíjí a mění a který se nedá jednoznačně hierarchovat. Motivy nejsou dané. Motivy k učení se začínají vyvíjet už v rané socializaci a jsou výsledkem učení a zkušenosti s učením. Motivy mají vždycky sociální zázemí, motivace lidí z různých sociálních vrstev není stejná. Učení dospělých probíhá v důsledku potřeby řešit konkrétní problémy.⁵⁹

Motivy jednotlivých skupin se liší. Dají se zjistit motivační rozdíly podle věku, podle socioekonomického statusu, dosaženého vzdělání, podle pohlaví a životních okolností (počet dětí, rodinný stav, město – vesnice). Mladší lidé mají motivaci spojenou s výkonem profese, u starších lidí se více objevuje motivace, která je spojená s trávením volného času. S vyšším věkem a sociálním statusem dochází k orientaci na uspokojování vyšších potřeb, výše statusu, příjmů a vzdělávání pozitivně ovlivňuje

⁵⁷KLEVETOVÁ, D a DLABALOVÁ, I. *Motivační prvky při práci se seniory*. Praha: Grada, 2008. s. 35. Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-2169-9.

⁵⁸HELUS, Z. *Úvod do psychologie: učebnice pro střední školy a bakalářská studia na VŠ*. Praha: Grada, 2011. s. 128. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3037-0.

⁵⁹BENEŠ, M. *Andragogika. 2., aktualiz. a rozš. vyd.* Praha: Grada, 2014. s. 105. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4824-5.

vznik kognitivních motivů.⁶⁰ V zaměření motivace se uplatňuje osobnost jedince, jeho struktura hodnotového systému, dosavadní zkušenosti, schopnosti, dovednosti a postoje, které se utvářely v průběhu jeho vývoje. Souvisí s aspirací konkrétního jedince.⁶¹ Motivace ve vzdělávání je mechanismus podnětů, které lidské jednání podminují. Je to základní podmínka aktivní účasti ve vzdělávacím procesu. Zde působí primární a sekundární motivy. Motivace se člení na habituální (pohnutky, které se odvozují od dříve získaných postojů a způsobů chování, např. postoj ke studiu) a aktuální, tj. působí momentální, krátkodobé motivy, např. strach z uplatnění na trhu práce apod. Motivaci ve vzdělávání chápeme jako komplex různorodých a vzájemně se podmiňujících faktorů (motivů). Je zjištěno, že studijní úspěch zesiluje a stabilizuje výkonnostní studijní motivaci. Neúspěchy motivaci naopak snižují a vyvolávají trému.⁶²

Účast na dalším vzdělávání ovlivňují mnoho faktorů:

- Společenské klima a společenský rámeček ve vztahu k učení
- Epochální témata a výzvy
- Okolí a vztahy
- Životní situace
- Osobnostní charakteristika⁶³

Důvody neúčasti na dalším vzdělávání:

- Osoby s nízkou mobilitou statusu, např. lidé mají malé naděje na sociální vzestup, ale jsou spokojeni s vykonávaným zaměstnáním, nechtějí změny a tím pádem nemají chuť se nadále vzdělávat, jde hlavně o starší lidi

⁶⁰BENEŠ, M. *Andragogika*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. s. 106. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4824-5.

⁶¹PRŮCHA, J., VETEŠKA, J. *Andragogický slovník*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012. s. 33. ISBN 978-80-247-3960-1

⁶²PALÁN, Z. *Lidské zdroje: výkladový slovník: výchova, vzdělávání, péče, řízení*. 1. vyd. Praha: Academia, 2002. s. 125. ISBN 80-200-0950-7

⁶³BENEŠ, M. *Andragogika*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. s. 104. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4824-5

- lidé bez velkého vzdělanostního zázemí, nemají zájem o kurzy
- lidé nemají důvěru v organizované vzdělávání, ale spoléhají se na vlastní schopnosti
- osoby, které mají strach ze selhání a nechtějí se v kurzech zesměšnit
- lidé hledají vlastní cestu
- sociálně znevýhodněné skupiny, souvislost se životní situací, např. věku, nedostatku financí, cizince, lidé, kteří se chtěli vzdělávat, ale z různých důvodů nemají možnost nebo byly v předchozím vzdělávání demotivovány, lidé, kteří odmítají se vzdělávat.⁶⁴

Cílové skupiny dělíme:

- podle pohlaví
- podle věku, např. absolventi škol, dospělí v předdůchodovém věku, senioři
- podle formy vzdělávání, např. samouci, vzdělávající se v organizacích
- podle dosaženého vzdělání, např. se základním, středním, vyšším vzděláním
- podle profesního zařazení, např. nekvalifikovaní, technici, manažeři, lektoři
- podle motivace, např. učící se z důvodu profesního růstu, uspokojení vzdělávacích a poznávacích zájmů.⁶⁵

Orientujeme se také na určité zvraty v životě jedince, např. návrat do zaměstnání po ukončení rodičovské dovolené, individuální problémové situace, např. život s postižením, zvládání nezaměstnanosti, společenské sdílené problémy, např. průzkum břídicových plynů v blízkosti bydliště.⁶⁶

Hladílek⁶⁷, 2009, s. 145 mezi tyto motivy řadí:

⁶⁴BENEŠ, M. *Andragogika. 2.*, aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. s. 107. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4824-5

⁶⁵ BENEŠ, M. *Andragogika. 2.*, aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. s. 109-110. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4824-5

⁶⁶BENEŠ, M. *Andragogika. 2.*, aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. s. 110. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4824-5

⁶⁷ HLADÍLEK, M. *Kapitoly z obecné didaktiky a didaktiky vzdělávání dospělých. 2.* vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009. s. 145. ISBN 978-80-86723-75-4 (brož.)

- Únik z nudy, pocit osamění, nepotřebnosti, zbavení se obtíží ve společenském životě,
- Potřeba získat vědomosti, osvojit si dovednosti a zaujímat postoje, které mohou usnadnit vlastní pracovní postup a které rozšiřují možnosti sebeuplatnění
- Nadřazení společenského prospěchu,
- Potřeba získat nové přátele, společenské kontakty, radost ze skupinových aktivit, ocenění studijních úspěchů skupinou i kolegy,
- Potřeba splnit očekávání nějaké autority, zaměstnavatele, rodiny, přátele,
- Potřeba učit se pro radost z poznávání a nevázat se na dílčí cíl, protože se může objevit později

Beneš⁶⁸ tvrdí, že mezi tyto společné motivy patří:

- Sociální kontakt – navazování sociálních kontaktů, hledání akceptaci druhých lidí, pochopení osobních problémů, zlepšení sociální pozice apod.,
- Sociální podněty – snaha získat prostor nezatěžovaného každodenními tlaky a frustracemi,
- Profesní důvody – snaha zajistit si vlastní pozici v zaměstnání,
- Participace – participace na politickém a komunálním životě,
- Vnější očekávání – doporučení zaměstnavatele, přátel, poradenských služeb atd.,
- Kognitivní zájmy – vycházení z vlastní hodnoty znalostí a jejich získávání.

Motivace také souvisí s pracovním zařazením, pracovním postavením a s pracovními perspektivami. Studenti očekávají změny v pracovním zařazení, kariérním růstu, změny v obsahu práce (možnost specializace) a uznání kvalifikace ve vztahu k pracovní pozici (rekvalifikace, splnění rekvalifikačních požadavků, certifikace apod.⁶⁹

Dospělý může být pro učení motivován svými poznávacími potřebami (např. může

⁶⁸BENEŠ, M. *Andragogika*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. s. 106. ISBN 80-86432-23-8

⁶⁹HLADÍLEK, M. *Kapitoly z obecné didaktiky a didaktiky vzdělávání dospělých*. 2. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009. s. 146. ISBN 978-80-86723-75-4 (brož.)

chtít rozšířit si svoje informace o informace nové). Dále chce dospělý uspokojit své citové potřeby (např. dospělý se v průběhu života dostane do izolace a kolektiv mu může poskytnout přátelství nebo kamarádství). Příčinnou zapojení dospělého do vzdělávacího procesu může být jeho výkonová potřeba (např. dospělý si chce dokázat, že ještě není tak starý, že stačí na nové informace, že nové dovednosti zvládne a bude je dobře vykonávat). Motivy dospělého pro zapojení se do vzdělávacího procesu označujeme jako zaměstnanecké. Motivy vývojové (např. dospělý si uvědomuje, že mu školní vědomosti už stačit nebudou). Důvodem může být i získání nových partnerů pro komunikaci.⁷⁰

Dospělý je motivován a limitován kvalitou učiva, které mu lektor předloží, dále typem pomůcek a organizačním uspořádáním vzdělávacího procesu. Dospělý člověk je citlivý na jejich nedostatky, tzn. na kvantitu, pomůcky a organizační pomůcky. Je to ovlivněno tím, že ke svému učení potřebuje klid. Kromě sebevzdělávání má další starosti jako je práce, rodina, zdraví.⁷¹

Dospělí při svém studiu špatně zvládají texty, které považují za nesmyslné a obsahu nerozumí. Mají problém s cizími slovy, která by měly mít české ekvivalenty. Původ cizích slov by měl být lektorem dospělému předložen. Dospělí negativně a rušivě vnímají nedostatky v technice učení, např. v učebních pomůckách, v učebním prostředí.

⁷⁰BERTL, I. *Jak vzdělávat dospělé?: andragodidaktická doporučení pro vzdělávání dospělých: učební text kurzu pro pracovníky ČD a.s.* 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2014. s. 60. ISBN 978-80-7414-700-5 (brož.)

⁷¹BERTL, I. *Jak vzdělávat dospělé?: andragodidaktická doporučení pro vzdělávání dospělých: učební text kurzu pro pracovníky ČD a.s.* 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2014. s. 60. ISBN 978-80-7414-700-5 (brož.)

Zde by si lektor měl uvědomit, že dospělí nejsou schopni rychle číst. Jsou citliví, jak je text formálně upraven, jakou má strukturu. Vyhovuje jim, když mají text rozdělen do částí. Lektor se věnuje procvičováním a opakováním kratších úseků.⁷²

Pozitivně motivuje:

- Perfektní organizace ve vzdělávání,
- Kvalifikovaný přístup lektorů k výuce a studujícím,
- Odstranění negativních pocitů (stud, strach) dospělého před vzděláváním,
- Spravedlivé ocenění výsledků studia jako podmínka jeho úspěchu,
- Uplatnění moderní a funkční didaktické techniky,
- Stanovení splnitelných krátkodobých i dlouhodobých pedagogických cílů.⁷³

Negativně motivuje:

- Nezáměr a lhostejnost ostatních účastníků studia,
- Direktivní vyžadování účasti při plnění formálních úkolů a činností,
- Nadřazenost lektorů, podceňování účastníků studia, nezáměr o jejich studijní a osobní podmínky,
- Mentorování, moralizování, autoritativní přístup,
- Nedostatek studijní literatury jak v publikované, tak v elektronické podobě.⁷⁴

Při vzdělávání dospělých se lektor i dospělý musí připravit na situaci, kdy nově vstupující student prochází zahřívací fází (je to časový úsek, kdy si dospělý znovu zvyká na rytmus vyučování, na své pravidelné učení). Pak nastupuje fáze bezproblémová. Ta je, ale přerušena krizí. V krizové fázi dospělý ztrácí sebedůvěru,

⁷²BERTL, I. *Jak vzdělávat dospělé?: andragodidaktická doporučení pro vzdělávání dospělých: učební text kurzu pro pracovníky ČD a.s.* 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2014. s. 60. ISBN 978-80-7414-700-5 (brož.)

⁷³HLADÍLEK, M. *Kapitoly z obecné didaktiky a didaktiky vzdělávání dospělých.* 2. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009. s. 145-146. ISBN 978-80-86723-75-4 (brož.)

⁷⁴HLADÍLEK, M. *Kapitoly z obecné didaktiky a didaktiky vzdělávání dospělých.* 2. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009. s. 145-146. ISBN 978-80-86723-75-4 (brož.)

začíná pochybovat o svých schopnostech, začíná mít problémy s učením, vadí mu soustavnost jeho přípravy. Je umocněna osobními nebo zdravotními problémy. Pokud je dospělý a lektor připraven tuto fázi překonat, promluvit o svých problémech, hledat změnu stylu učení, je schopen tuto krizovou fázi překonat. Po ní pak nastupuje fáze dlouhodobého a relativního stabilního výkonu.⁷⁵

3.1.1 Druhy motivace

- a) motivace vnitřní – přichází z organismu (jedince) jako je hlad, žízeň, cíl, plán, představa a hladina hormonů.⁷⁶ Touha vychází z dosáhnutí cíle z vlastní pohnutky jedince. Nejúčinnější nabídkou je to, co v člověka vyvolává radost a příjemné očekávání, např. jde o výsledek práce, samostatná činnost.

U dospělých je velice důležitá souvislost vzdělávání s praxí.⁷⁷ Výsledek učení musí mít vždy důležitou roli, jinak tomuto učení nebude věnovat čas. Nevýhodou vnitřní motivace je, že vzniká jako výsledek předchozího učení.

- b) motivace vnější – Hartl⁷⁸ tvrdí, že ji vyvolává denní a roční doba, přítomnost nebo nepřítomnost jiných lidí a podnětů v okolí. Je spojena s odměnou, kterou člověk získá za výsledek činnosti.⁷⁹ Vyplývá z potřeb podniku nebo organizace, která potřebuje, aby si její zaměstnanec zvýšil kvalifikaci nebo se rekválifikoval.

⁷⁵ BERTEL, I. *Jak vzdělávat dospělé?: andragodidaktická doporučení pro vzdělávání dospělých: učební text kurzu pro pracovníky ČD a.s.* 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2014. s. 60-61. ISBN 978-80-7414-700-5 (brož.)

⁷⁶ HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník.* 2. vyd. Praha: Portál, 2009. s. 328. ISBN 978-80-7367-569-1

⁷⁷ EGER, L. *Technologie vzdělávání dospělých.* 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 2005. s. 58. ISBN 80-7043-398-1

⁷⁸ HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník.* 2. vyd. Praha: Portál, 2009. s. 328. ISBN 978-80-7367-569-1

⁷⁹ EGER, L. *Technologie vzdělávání dospělých.* 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 2005. s. 59. ISBN 80-7043-398-1

3.2 Bariéry ve vzdělávání

Průcha a Veteška⁸⁰ tvrdí, že účast dospělých v různých formách vzdělávání je ovlivňována jak příležitostmi a pozitivními podmínkami tohoto vzdělávání, tak bariérami, které působí na vzdělávání negativně. V učení dospělých dochází k situacím, které jsou zdrojem zátěže a vnímáme je jako překážku nebo bariéru v učení a vzdělávání.

Rabušicová, Rabušic⁸¹ rozdělují bariéry do tří skupin:

- Situační bariéry – následek aktuální situace člověka v daném čase, např. nedostatek peněz, nedostatek času, špatná doprava do místa vzdělávání,
- Institucionální bariéry – např. nevyhovující rozvrh, nedostatek vhodných programů,
- Osobnostní bariéry – následek různých postojů a k sebevnímání jako učícího se studenta, např. „nevěřím si.

Podle Bednaříkové⁸² bariéry mají různou povahu psychologickou, pedagogickou i organizační:

- a) Psychologické bariéry – např. nedostatečná motivace, nedostatek vytrvalosti, intelektu, labilita osobnosti, strach ze selhání atd.,
- b) Pedagogické bariéry – např. nedostatek předchozích vědomostí, špatná prezentace učiva, nízká kvalita výuky, nedostatky v osobnosti vzdělavatele, lektora, v hodnocení, zkoušení,
- c) Organizační bariéry – nedostatečné nebo nesprávné informace o studijních příležitostech, nedostatek finančních prostředků na vzdělávání, špatné dopravní spojení ke vzdělávací instituci, složitá rodinná situace (péče o malé dítě) atd.

⁸⁰ PRŮCHA, J., VETEŠKA, J. *Andragogický slovník*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012. s. 43. ISBN 978-80-247-3960-1

⁸¹ RABUŠICOVÁ, M., RABUŠIC, L. *Učíme se po celý život?: o vzdělávání dospělých v České republice*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. s. 21. ISBN 978-80-210-4779-2

⁸² BEDNAŘÍKOVÁ, I. *Kapitoly z andragogiky 2*. 2. vyd. Olomouc: Pedagogická fakulta Univerzity Palackého, 2006. s. 21. ISBN 80-244-1356-6

Bariéry rozdělujeme na vnitřní a vnější:

Mezi vnitřní bariéry patří:

- 1) Rodinné problémy – povinnosti v rodině brání osobnímu rozvoji u daného člověka a volbě přestěhovat se do nějaké lokality, kde je dostupné vzdělání.
- 2) Lokalita – dostupnost dalšího vzdělávání – kurz může probíhat v místě, kam se lidé obtížně dostávají, anebo je od místa bydliště jedince hodně vzdálené
- 3) Formální studium – pro některé jedince může být problémem formální studium (nemají rádi určitou strukturu a požadavky), proto dávají přednost studium neformální.
- 4) Nedostatečné informace a poradenství – pro některé zájemce, kteří mohou být příliš negramotní, může být překážkou nedostatek informací o možnostech dalšího vzdělávání dospělých, v oblasti poradenství mohou být mezery (v menších regionech), kde chybí specializované poradenské firmy.
- 5) Nedostatečná podpora – někteří lidé nemají v rodině dostatečnou podporu, např. pomoc s domácími pracemi, která by umožňovala jedincům navštěvovat kurzy, zaměstnavatelé nechtějí v tomto ohledu podporovat své zaměstnance
- 6) Nedostatek financí – lidé se nemohou věnovat dalšímu vzdělávání z důvodu nedostatku financí. Týká se to hlavně všech respondentů, kteří jsou nezaměstnaní.
- 7) Nedostatek času – kurzy, které vedou k získání určité kvalifikace, mohou trvat dlouho a zabírají mnoho času, dalším problémem je, že pokud zaměstnavatel nepodporuje u svého zaměstnance další vzdělávání, zaměstnanec má problém získat pracovní volno. U žen se objevuje na prvním místě rodina a pak jim nezbyvá dostatek času na další vzdělávání.⁸³

Dospělí při učení mají mnoho problémů. Mají problém vzdělávat se (např. nemají silnou vůli a motivaci) a umění učit se (např. navrhnout vhodné postupy učení).

⁸³Bartlová, P., Freibergová, Z., Jyskeová, I., Läykkiová, M-L., Wagenhoferová, I. *Baded – Bariéry ve vzdělávání dospělých* Dostupné z http://old.nvf.cz/publikace/pdf_publikace/euroguidance/cz/baded_cz.pdf

Účastník vzdělávání musí dobře znát své nedostatky a snažit se je odstranit. Je důležité, aby mu někdo poradil, jak má správně postupovat a pomoci mu při učení. Lidí se naučí pouze to, čemu rozumí.⁸⁴

Zátěžové situace v učení dospělých:

Účastník studia se může dostat v jeho průběhu do situace a nedokáže zvládnout stanovené požadavky. Požadavků je celá řada a mezi tyto požadavky řadíme úkoly a životní situace, řešení obtížných problémů, prožívání neúspěchů apod. Velkou úlohu v zátěžových situacích mají frustrace, které vznikají všude, kde je nějaké omezení (překážka), která brání člověku dosáhnout cíle. Zde řadíme např. pocity nelibosti, strádání, úzkosti a nejistoty. Příčiny frustrace mohou být psychologické, pedagogické a organizační. Příčiny psychologické spočívají v nedostatečné motivaci, neefektivnosti učebního stylu, trpělivosti v učení, v intelektových schopnostech, labilitě osobnosti apod. Příčiny pedagogické mají delší časový odstup od předchozího vzdělávání, mají nedostatky z předchozích znalostí učiva, z typu absolvované školy apod. Příčiny organizační zahrnují nedostatek informací o příležitostech ke studiu, nedostatek finančních prostředků spojených se vzděláváním a o průběhu a požadavcích studia.⁸⁵

⁸⁴HLADÍLEK, M. *Kapitoly z obecné didaktiky a didaktiky vzdělávání dospělých*. 2. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009. s. 149-150. ISBN 978-80-86723-75-4 (brož.)

⁸⁵HLADÍLEK, M. *Kapitoly z obecné didaktiky a didaktiky vzdělávání dospělých*. 2. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009. s. 150-151. ISBN 978-80-86723-75-4 (brož.)

4 BEZDOMOVECTVÍ

„Bezdomovectví je z psychosociálního hlediska komplexní kategorií, nejde zde jen o vymezení vztahu k bydlení, ale o určitý způsob života. Bezdomovectví je výsledkem generalizovaného psychosociálního selhání spojeného se ztrátou většiny běžných rolí a úpadkem společenské prestiže“.⁸⁶ Dle Průdkové, Novotného⁸⁷ „bezdomovectví je společenský jev, kterému předchází jednání a procesy vedoucí ke ztrátě zázemí, životních jistot a ke společenskému vyloučení“. Bezdomovectví je problémem velkých měst. Zde lidé bez domova očekávají, že budou moci uspokojit své základní životní potřeby i najít si zaměstnání. Jsou i bezdomovci, kteří žijí na vesnicích. Jde o jednotlivce, protože jsou ve vesnici jediní, kdo nemá střechu nad hlavou. Živí se odvozem sběrných surovin do sběren, drobnými krádežemi. Tito bezdomovci málokdy žebrají. Nechtějí odejít z vesnice, protože město považují za nebezpečné, mají sociální fobii, zde prožili celý život a nechtějí odejít.⁸⁸

4.1 Bezdomovec

Bezdomovec nemá trvalé bydliště, nemá přístřeší, nemá zaměstnání, neudrhuje kontakt s rodinou nebo rodinu nemá a přátele má jen mezi bezdomovci.⁸⁹ Je to člověk, který je společensky vyloučen a ztratil bydlení, nebo který je touto ztrátou ohrožen. Žije na veřejných místech nebo v neadekvátních a v nejistých bytových podmínkách. Je to člověk bez domova. Domov je místo, kam se mohou lidé vrátit a že jsou lidé, kteří

⁸⁶VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 3., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2004. s. 748. ISBN 80-7178-802-3.

⁸⁷PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008. s. 11. ISBN 978-80-7387-100-0.

⁸⁸PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008. s. 12-13. ISBN 978-80-7387-100-0.

⁸⁹SOCHŮREK, J. *Úvod do sociální patologie*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2009. s. 137. ISBN 978-80-7372-448-1.

mě mají rádi. Také domov znamená soukromí, protože je to místo, kam jeho klient může jinému člověku zakázat nebo umožnit přístup. Člověka může zasáhnout ztráta domova, to znamená, že člověk nemá kam jít, nemá nikoho blízkého a s kým může sdílet život.⁹⁰

Mezi bezdomovce se řadí bezdomovci, kteří žijí na ulici, alkoholiky, duševně nemocné lidi, lidi propuštění z psychiatrických léčeben, mladé lidi bez domova, ženy bez domova, bezdomovecké rodiny atd.⁹¹

Dle Sochůrka⁹² se bezdomovci rozdělují podle časového, geografického a typologického hlediska: Do časového hlediska řadíme chronické bezdomovce (duševně nemocní lidé a žijí na ulici nebo v útulcích), epizodické bezdomovce (duševně nemocní lidé, obtížně zvladatelní mladí lidé, kteří střídají pobyty doma s pobyty na ulici) a přechodné bezdomovce (jsou duševně zdraví, příčinou života na ulici bývá náhlá situace, např. lidé ztratí bydlení. Do geografického hlediska řadíme bezdomovce, kteří pobývají na ulici, na bezdomovce, kteří pobývají v útulcích, na bezdomovce, kteří přespávají v různých ubytovacích zařízeních a na bezdomovce, kteří žijí se svou rodinou u známých, protože ztratili vlastní bydlení. A do typologického hlediska řadíme bezdomovce, kteří jsou bez střechy (jsou venku nebo v noclehárně), bez bytu (jsou v ubytovnách pro bezdomovce, ve vězení nebo ve zdravotnických sociálních zařízeních), v nejistém bydlení (jsou u příbuzných bez právního nároku, ve výpovědi z bytu), v nevyhovujícím bydlení (jsou v boudách, chatrčích, maringotkách atd.).

⁹⁰PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008. s. 10. ISBN 978-80-7387-100-0.

⁹¹SOCHŮREK, J. *Úvod do sociální patologie*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2009. s. 140. ISBN 978-80-7372-448-1.

⁹²SOCHŮREK, J. *Úvod do sociální patologie*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2009. s. 139. ISBN 978-80-7372-448-1.

4.1.1 Specifika subkultury bezdomovců

Kultura bydlení

Bezdomovci pobývají ve špíně, prachu, bahně, uprostřed odpadů, se psy nebo s jinými zvířaty. Jiní žijí pod mostem, kde spí pod spacáky, vaří si na ohništi. V poslední době se objevují v blízkosti velkých nákupních center, kde nacházejí velké množství požitelných potravin.

Zdrojem obživy

Zdrojem obživy u bezdomovců je žebrání neboli somrování. Rozdíl mezi těmito pojmy je velice patrný a spočívá v činnosti dotyčného. Žebráci o pomoc žádají pasivně. Jedná se o starší osoby a alkoholiky, kteří mají často nějaký handicap. U nich je typické, že mají nataženou ruku nebo čepice na peníze, jsou špinaví. Somrování je typičtější pro mladší osoby a narkomany, kteří oslovují lidi aktivně a používají různé historky a požadavky na pár drobných. Dalším zdrojem obživy je prohrabávání se v kontejnerech nebo chození od koše ke koši. Z popelnic nebo kontejnerů si neodnáší jen jídlo, ale také nádoby, knihy, oblečení atd. Část bezdomovců se živí drobnými krádežemi potravin nebo sběrem surovin jako je železo, měď, vratné láhve atd.⁹³ Někteří bezdomovci prodávají časopis *Nový prostor*, nebo příležitostně pracují.⁹⁴

⁹³MAREK, J., STRNAD, A. a HOTOVCOVÁ, L. *Bezdomovectví: v kontextu ambulantních sociálních služeb*. Praha: Portál, 2012. s. 72-76. ISBN 978-80-262-0090-1.

⁹⁴PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008. s. 23. ISBN 978-80-7387-100-0.

Trávení volného času

Většina bezdomovců má veškerý volný čas. Volný čas vyplňují popíjením levného alkoholu a kouřením cigaret ubalených z nedopalků cigaret, které sebrali u odpadkových košů na ulici. Někteří navštěvují sociální zařízení, která jsou pro ně určena.

Vzhled bezdomovců

Dle Marka⁹⁵ je prvním rozlišovacím znakem u bezdomovců vzhled, protože dodržování hygieny je velmi problematické na ulici (např. bezdomovci nejsou schopni využívat sprchy s ostatními lidmi v charitativních organizacích nebo pokud chtějí využít veřejné sprchy, musí za ně zaplatit). Snaží se uchovat si každodenní hygienické návyky a odmítají být stejní jako ostatní bezdomovci. Dalším znakem je oblečení nebo oděvy bezdomovců. Starší bezdomovci vyhledávají oděvy v charitních šatnících nebo ho nalézají v popelnících. V zimě na sebe bezdomovci vrství části oděvu bez ohledu na cokoli, aby jim nebyla zima. Málokdy si nechají vyprat oblečení, místo zašpiněného oblečení si najdou jiné.⁹⁶ Za to mladší bezdomovci dávají důraz na značkové oblečení, které je znakem nějakého „postavení“ a tak ho buď kradou anebo ho kupují za zlomek ceny na černém trhu.⁹⁷ Součástí vzhledu u bezdomovců také bývají igelitové tašky nebo batohy, ve kterých má bezdomovec uložen všechnen majetek.

⁹⁵MAREK, J., STRNAD, A. a HOTOVCOVÁ, L. *Bezdomovectví: v kontextu ambulantních sociálních služeb*. Praha: Portál, 2012. s. 61. ISBN 978-80-262-0090-1.

⁹⁶PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008. s. 23. ISBN 978-80-7387-100-0.

⁹⁷MAREK, J., STRNAD, A. a HOTOVCOVÁ, L. *Bezdomovectví: v kontextu ambulantních sociálních služeb*. Praha: Portál, 2012. s. 62. ISBN 978-80-262-0090-1.

Komunikace mezi bezdomovci

U bezdomovců je specifická komunikace. Nehovoří spolu, ale vedle sebe. Každý bezdomovec mluví pouze o svém tématu, řeší si své problémy, vede monolog bez ohledu na to, co říkají ostatní. Dialogy pak přecházejí v hádku. Může se stát, že bezdomovci řeší složité globální nebo filozofické problémy, se kterými si nevědí rady ani zkušení odborníci. Je to forma útěku od svých vlastních potíží.⁹⁸

Formy bezdomovectví

Životní příběhy a situace osob, které jsou bez domova, nemůžeme vtěsnat jen do tří forem bezdomovectví. Proto je nutné tyto formy bezdomovectví uvést.⁹⁹

- a) Zjevní bezdomovci jsou lidé, které poznáme hned na první pohled podle zanedbaného zevnějšku, zápachu, znečištěného oděvu a podle jejich počínání, např. sbírají nedopalky od cigaret, přehrabují se v kontejnerech, žebrají na ulici atd. U sebe nosí veškerý svůj majetek, žijí na veřejných místech a vyhledávají sociální pomoc, která jim je určena. Někteří z nich dávají přednost nejistému životu na ulici a jiní odmítají pomoc z jiných důvodů, např. nechtějí být na někom a na ničem závislí, oni nevěří, že jim někdo může pomoci nebo si myslí, že svůj život mohou změnit sami. Tvoří pouze malou podskupinu bezdomovců. Jsou velice nápadní, mohou vzbuzovat u ostatních lidí odpor nebo strach.¹⁰⁰
- b) Skrytí bezdomovci jsou lidé, kteří žijí jako bezdomovci, ale společnost je nedokáže rozlišit na první pohled, protože se snaží svůj životní styl tajit a svoje

⁹⁸PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008. s. 24. ISBN 978-80-7387-100-0.

⁹⁹PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008. s. 13. ISBN 978-80-7387-100-0.

¹⁰⁰PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008. s. 13-14. ISBN 978-80-7387-100-0.

problémy skrývají. Dbají o svůj vzhled a mají na sobě čisté oblečení. Sem patří osoby, které v zimních měsících hledají pomoc a ubytování v různých azylových domech, ale opět odcházejí po krátké době, jinak se na sociální pracovníky neobracejí. Mění často místo svého pobytu, málokdy se zdržují delší dobu na jednom místě. Skrytých bezdomovců je mnohem více než bezdomovců zjevných.¹⁰¹

- c) Potencionální bezdomovci jsou lidé, kterým hrozí bezdomovectví. Mají zaměstnání i střechu nad hlavou, ale jde o bydlení nejisté, budí dojem, že mají bydlení, ale ve skutečnosti žijí ve složitých podmínkách. Mezi potencionální bezdomovce může řadit mladé lidi, kteří si prošli ústavní výchovou a nemohou se vrátit zpátky do rodiny, lidé propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, z psychiatrické léčebny nebo z terapeutické komunity, lidé žijící v podnájmu (neměli řádně sepsanou nájemní smlouvu), rozvedení, nezaměstnaní a lidé, kteří pracují příležitostně a nelegálně, lidé závislí na návykových látkách, patologičtí hráči atd. U nich je největším problémem nedostupnost vlastního bydlení, o jehož získání bohužel ani neusilují, protože se dojímají, že by ho měli získat bez vynaložení jakéhokoli úsilí.¹⁰²

Příčiny bezdomovectví

Každý autor dělí různě příčiny bezdomovectví. V této části se budeme zaměřovat na příčiny dle autorů Průdková a Novotný, Marek, Strnad a Hotovcová a také dle Vágnerové.

Znát příčiny bezdomovectví jsou důležitým předpokladem, aby se řešily všechny snahy o řešení problémů, které jsou spojené s bezdomovectvím. Může vzniknout skutečnost, která bude komplikovat to, kdy jde o příčinu a kdy jde už o následek bezdomovectví. Bezdomovci mají různý věk, pohlaví, jsou z různých

¹⁰¹PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008. s. 14. ISBN 978-80-7387-100-0.

¹⁰²PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008. s. 14. ISBN 978-80-7387-100-0.

společenských vrstev, mají různý stupeň vzdělání atd. Člověk se může dostat na ulici díky nezvěstnosti a někteří bezdomovci byli už nezaměstnaní v době, kdy se stali lidmi bez domova. Řada vnějších i vnitřních faktorů mohou být výsledkem ztráty domova.¹⁰³ Proto rozlišujeme příčiny bezdomovectví na vnější a vnitřní. „*Vnější (objektivní, strukturální) příčiny bezdomovectví jsou výsledkem interakce ekonomicko-politické situace země a celkového společenského klimatu. Tyto faktory jsou ovlivnitelné především sociální politikou státu a jeho zákonodárstvím,*“¹⁰⁴ např. vysoká míra nezaměstnanosti, chudoba, nedostatečné zabezpečení ve stáří a nemoci i institucionální příčiny.¹⁰⁵ A *vnitřní (subjektivní) příčiny bezdomovectví zahrnují materiální, vztahové a osobní podmínky jednotlivců a rodin.*¹⁰⁶ Pod materiálními podmínkami si můžeme představit např. nízký příjem, ztrátu zaměstnání, zadluženost, ztrátu bydlení atd. Vztahové podmínky zahrnují nefunkční rodinu, manželské konflikty, absenci rodinného zázemí, narušené vztahy atd. Do osobnostních faktorů patří tělesná nebo duševní choroba, porucha osobnosti, prožitá traumata, např. smrt blízké osoby, sexuální zneužívání v dětství, týrání, závislosti rodičů na návykových látkách atd.¹⁰⁷

Dle Vágnerové¹⁰⁸ existují jiné příčiny bezdomovectví a to:

¹⁰³PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008. s. 15. ISBN 978-80-7387-100-0.

¹⁰⁴PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008. s. 15. ISBN 978-80-7387-100-0.

¹⁰⁵PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008. s. 15. ISBN 978-80-7387-100-0.

¹⁰⁶PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008. s. 16. ISBN 978-80-7387-100-0.

¹⁰⁷PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008. s. 16. ISBN 978-80-7387-100-0.

¹⁰⁸VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 3., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2004. s. 749-750. ISBN 80-7178-802-3.

- Původní orientační rodina bývá dysfunkční nebo rodinu vůbec nemají – v dětství se o ně rodina nezajímala, podceňovala je, zneužívala, v rodině proběhlo násilí, byli z rodiny odejmuti, vyhnáni nebo sami utíkali a toulali se. Rodina měla špatné zázemí a špatné materiální podmínky.
- Tito lidé mají odlišné sociální zkušenosti (např. dlouhodobě pobývali ve výkonu trestu, v ústavní výchově nebo v psychiatrické léčebně).
- Chybí jim jakékoli sociální zázemí - nemají vlastní rodinu (z nějakého důvodu se jim rodina rozpadla, např. nestarali se o děti, neplatili výživné atd.).
- Mývají omezené kompetence - příčinou snížení jejich schopností mohou být nedostatky vrozených dispozic a získané problémy (např. mohou mít mentální retardaci, poruchu osobnosti, devastace v důsledku dlouholetého abúzu alkoholu a drog, duševní onemocnění atd.).
- Kombinace různých zátěží – takové znevýhodnění se může projevit v dětství, tj. v období dospívání, podnětem k nastartování jejich selhání nějaká životní situace, kterou nedokážou sami zvládnout (např. ztráta zaměstnání, ztráta bydlení, rozpad rodiny, dlouhodobý výkon trestu atd.).

Příčiny můžeme rozdělit na primární, sekundární a terciární:

- a) Primární příčiny – u primárních příčin není důležité, co se stalo, že se z osoby stal bezdomovec, protože s tím nemůžeme nic udělat. Primární příčinou je sociální úpadek osobnosti a měla by ji řešit preventivní složka státu.
- b) Sekundární příčiny – u sekundárních příčin je nutné zjistit, proč na ulici člověk zůstává. Sekundární příčina znamená psychický úpadek osobnosti
- c) Terciární příčiny – u terciárních příčin je nutné zjistit, proč se člověk na ulici vrací. U těchto příčin je problém to, že klient nemůže nalézt určité místo

ve společnosti, kam se má vrátit. Pokud dané místo nenalezne, klient může znovu recidivovat a vrátí se na ulici.¹⁰⁹

Osoba se zabývá pouze primárními příčinami svého bezdomovectví a neuvědomuje si, proč na ulici zůstává. Až si uvědomí vznik sekundárních příčin, pochopí, že bariéry k návratu do společnosti nemůže překonat.¹¹⁰

4.1.2 Vliv rodiny na bezdomovectví

Rodina plní socializační, ekonomické, sexuálně – regulační, reprodukční a další funkce. Vytváří určité emocionální klima, formuluje interpersonální vztahy, hodnoty a postoje, základy etiky a životního stylu. Nejběžnějším modelem rodiny je tzn. nukleární rodina, kterou tvoří nejbližší příbuzní, tj. oba rodiče a děti. V posledních desetiletích se model rodiny, který je historicky flexibilní, významně proměňuje. Zvyšuje se variabilita rodinných typů, zahrnujících nejen rodinu vlastní a úplnou, ale také rodinu neúplnou, nevlastní a náhradní.¹¹¹

U mladých bezdomovců může být rodina vždy jiná, buď je úplná nebo neúplná. Pocházejí z rodin, které nepředstavují jisté a bezpečné zázemí. Jejich rodiče nezvládli svoje partnerství, rodičovství, ale i roli v zaměstnání. Jde o jedince, kteří užívají alkohol nebo drogy, které posiluje jejich selhání. Bývají to i lidé duševně nemocní nebo s poruchou osobnosti, kteří nebyli úspěšní ani ve své vlastní socializaci. Mladí lidé v dysfunkční rodině cítí, že doma jsou přehlíženi a podceňováni a jsou přesvědčeni, že

¹⁰⁹MAREK, J., STRNAD, A. a HOTOVCOVÁ, L. *Bezdomovectví: v kontextu ambulantních sociálních služeb*. Praha: Portál, 2012. s. 19. ISBN 978-80-262-0090-1

¹¹⁰ MAREK, J., STRNAD, A. a HOTOVCOVÁ, L. *Bezdomovectví: v kontextu ambulantních sociálních služeb*. Praha: Portál, 2012. s. 19. ISBN 978-80-262-0090-1

¹¹¹PRŮCHA, J., MAREŠ, J. a WALTEROVÁ, E. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. s. 202. ISBN 80-7178-772-8

na nich nikomu nezáleží. Rodina už pro ně nepředstavuje pocit bezpečí. Nedostatek opory a sounáležitosti i kumulaci traumatizujících zážitků přispívá k tendenci odejít z domova a to kamkoliv a co nejdříve, třeba i na ulici. Rozpad rodiny slouží jako první impulz, aby se co nejdříve osamostatnili a odešli z prostředí, které jim neposkytlo žádné bezpečí.

Dysfunkční rodinné zázemí představuje závažnou zátěž. Důvodem může být jejich větší odolnost, různá kombinace genetických dispozic nebo výhoda opory v nějakém člověku, např. v babičce. Osoby, které selhávají, mohou mít méně příznivé dědičné předpoklady, které získají od svých problematických rodičů, např. dispozice k impulzivité, neempatičnosti, afektivní nebo agresivní reagování. Také na to působí negativní zkušenost a pocit nedostatečné opory, které posiluje tendence k riskantnímu chování, tzn. emočně neuspokojivý a stresující život v nefungující rodině vede k oploštění citového vývoje a k zafixování nežádoucích návyků a způsobů chování. V pozdějším dětství a dospívání se to může projevit různým způsobem, např. tendence kompenzovat svoje problémy užíváním psychoaktivních látek, přičlenění se k asociálně profilované partě, flákáním a parazitováním na ostatních atd. U těchto mladých lidí chybí pozitivní zkušenost a nemají šanci se uplatnit ve společnosti. Problematické chování je projevem nápodoby rodičovského chování a to důsledkem zanedbávání, citového strádání a prožívání traumat. Negativní zkušenost s vlastními rodiči se pak promítne i do vztahu s jinými lidmi.

Nelze tvrdit, že každá riziková rodina vytváří rozpad rodiny a její nefunkčnost. Lze diagnostikovat podle určitých výzkumů, že rodiny s nepřátelskou interakcí, s narušenou funkčností rodiny patří k rodinám, jejichž členové spadnou do fenoménu bezdomovectví. Mezi ně můžeme řadit rodiny s dospělým alkoholikem, rodiny s členem

rodiny závislým na drogách, rodiny s dospělými či mladistvými delikventy, rodiny s členy s psychickou poruchou, s mentálně retardovaným dítětem, rodiny se zneužívanou nebo týranou ženou, rodiny se zanedbávanými dětmi, rodiny s týranými dětmi, rodiny se sexuálně ne emočně zneužívanými dětmi, rodiny svobodných matek, rodiny rekonstruované, rodiny romské, rodiny migrantů a rodiny hledající exil.

Patří sem i rodiče, kteří jsou hůře disponovaní, s nedostatečným vzděláním, často závislí na alkoholu. Představovali nežádoucí model chování, které dítě napodobovalo a logicky začalo mít podobné problémy, např. nespolehlivost, nezodpovědnost (dluhy, nezaměstnanost atd.), bezohledné a násilné chování a tendence k užívání alkoholu nebo drog. Existují i rodiče, kteří neměli žádné závažnější nedostatky, ale svoje dítě v době dospívání nezvládali, i když se o to snažili a s jeho chováním nesouhlasili. Příčinou selhání nemusí být v rodině jenom otec alkoholik, ale i matka, která pije a v důsledku toho se nestará o svoje děti.

Domácí násilí představuje negativní zkušenost. Může být obětí matka, babička, sourozenci nebo dítě, ubírá pocity jistoty a bezpečí. Mladí bezdomovci pocházeli z rodin, kde docházelo k násilným scénám a oni byli jejich oběti i svědky. Opakovaně zažívali nadávky a hádky mezi rodiči, běžné byly i fyzické útoky. Jejich obětí byla matka, často trpěly i děti. Takový zážitek může být traumatizující, že vede k tomu k úniku z domova, co nejdříve. Vede ke změně v oblasti prožívání a uvažování. Mohou se chovat úzkostně a odtahitě nebo útočně a agresivně. Akterem domácího násilí také může být nevlastní starší bratr, který zaujme roli dominantního násilníka po svém otci.

Sexuální zneužívání se netýká pouze dívek, ale celé rodiny. Takový zážitek narušuje vztahy v rodině i ke ztrátě pocitu jistoty a bezpečí. Sexuálním násilníkem byl nejčastěji

nevlastní otec nebo strýc a jeho obětí jsou hlavně dívky.

Duševní nemoc některého z rodičů je také příčinou toho, že rodiče nejsou schopni přijatelně zvládnout rodičovskou roli.¹¹²

¹¹²VÁGNEROVÁ, Marie, Ladislav CSÉMY a Jakub MAREK. *Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí*. Praha: Karolinum, 2013. s. 15 – 24. ISBN 978-80-246-2209-5.

5 PRAKTICKÁ ČÁST

5.1 Azylový dům pro muže a rodiny v Roudnici nad Labem

Azylový dům pro muže a rodiny má celkovou kapacitu 45 osob. V přízemí je 13 osob pro muže a v prvním patře 32 osob pro rodiny. V přízemí je dále poskytována služba krizové pomoci na jedné ubytovací jednotce v kapacitě 4 osob. V klubu v přízemí azylového domu je vyhrazena socioterapeutická práce (vzdělávací a volnočasové aktivity). V objektu jsou 2 společné kuchyňky. V kuchyňce si mohou klienti připravit a konzumovat jídlo. Mají k dispozici společné sprchy, umývárnu a WC. Dále mají prádelnu, která je společná pro celý azylový dům.

Klienti sami uklízí společné prostory, jakož i pokoje a venkovní prostory v rámci pracovní terapie. V objektu je zákaz kouření a pro kuřáky se nachází prostor před objektem. Pracovníci v sociálních službách zajišťují provoz sociální služby v azylovém domě a střídají se v nepřetržitém provozu na služebně. Služebna se nachází v přízemí azylového domu s nepřetržitým provozem, kde jsou umístěny výstupy z kamerového systému, zabezpečovacího systému. V prostorách azylového domu se dále nachází kanceláře sociálních pracovníků a vedoucího atd. Klienti si mohou uschovat větší částky peněz, osobní doklady a jiné cennosti do trezoru na služebně. Vedle služebny se nachází kancelář sociálních pracovníků a vedoucího služby. Pod hlavním vchodem azylového domu se nachází schránka se stížnostmi. Venku u domu je oplocená zahrada s posezením na lavicích u zahradního stolu. Objekt je střežen kamerovým systémem kvůli bezpečí obyvatel. Pracovníci ovládají elektronický zámek přes vrátník do vstupu do objektu.

Druhy činností v Azylovém domě

Mezi druhy činností, které jsou na Azylovém domě, řadíme základní sociální poradenství, ubytování – celodenní pobyt, umožnění přípravy teplé stravy.

1) Základní sociální poradenství

Jde o poskytování informací, které směřují k řešení nepříznivé sociální situace, o možnostech výběru sociálních služeb a jiných formách pomoci, informací o základních právech a povinnostech osoby a možnostech využívání běžně dostupných zdrojů. Tato služba je poskytována všemi zaměstnanci azylového domu. Služba se poskytuje nejen klientům naší služby, ale i zájemcům o službu či jakémukoliv tazateli. Do cílů činnosti základního poradenství patří pomoc klientovi zorientovat se v situaci, v níž se nachází, provést s klientem rozbor dalších možností při řešení této situace i s případnými následky, podpořit klienta při realizaci dalšího postupu, předání kontaktů na další služby řešící jeho situaci.

2) Ubytování - celodenní pobyt

Celodenní ubytování na přechodnou dobu, která zpravidla nepřevyšuje jeden rok. Součástí ubytování je zajištění podmínek pro úklid, celkovou hygienu, praní a žehlení osobního prádla a výměnu ložního prádla. Do cílů činnosti ubytování – celodenní pobyt patří vytvořit podmínky pro zajištění základních potřeb, umožnit běžné sebeobsluhy, vytvořit podmínky pro běžný a důstojný způsob života a prevence přenosu parazitárních a infekčních chorob.

3) Umožnění přípravy teplé stravy

Do cílů činnosti umožnění přípravy teplé stravy patří umožnit běžného způsobu stravování a zvýšit dovedností klienta při sebeobsluze a tím zvýšení jeho samostatnosti.

Pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a přibstarávání osobních záležitostí

Tato činnost zahrnuje především pomoc při vyřizování běžných záležitostí, např. pomoc při vyřizování záležitostí na úřadech, u lékaře a při hledání zaměstnání. Důraz je kladen na samostatnost a soběstačnost klienta. Jedná se také o pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou a s přirozeným sociálním prostředím a podporu při řešení rodinných problémů. Jedná se také o sociálně terapeutické aktivity, jejichž poskytování vede k rozvoji nebo udržení osobních a sociálních schopností a dovedností podporujících sociální začleňování klientů; jsou uplatňovány především při nácviu různých dovedností, např. oslovení potenciálních zaměstnavatelů, přijímací pohovor, jednání na úřadech. Sociálně terapeutické činnosti jsou uplatňovány ve speciálních vzdělávacích kurzech a vybraných volnočasových aktivitách. Do těchto cílů činnosti řadíme umožnit klientovi prosazovat svá práva a své zájmy, umožnit klientovi vyřídit své osobní záležitosti, posílit samostatnost klienta při uplatňování svých práv a zájmů, rozvoj či udržení osobních a sociálních schopností a dovedností, aktivity zaměřené na budování a rozvoj pracovních návyků a dovedností nezbytných pro integraci osob na trh práce.

Křesťanská duchovní služba

Sdílení křesťanského světonázoru, víry, postojů a hodnot na podkladu Bible. Činnost je součástí Misijního programu NADĚJE a poskytuje se dle možností ve všech službách. Služba je poskytována a zprostředkovávána na základě žádosti klienta. Mezi cíle činnosti se řadí poskytnutí duchovní opory v těžkých životních situacích a pomoc při hledání smyslu života a vyjasnění otázek týkajících se křesťanské víry.

Jednání o službě

Rozhovor s klientem vede vedoucí služby nebo sociální pracovník, v jeho nepřítomnosti může vést rozhovor pracovník v sociálních službách. Cílem rozhovoru je zjistit, zda zájemce o službu může ve službě naplnit své cíle a potřeby a zda spadá do cílové skupiny služby.

Informování zájemce o službě

Zájemce o službu je informován o činnostech, které azylový dům poskytuje, o cílech azylového domu, o postupu, kterým jsou cíle naplňovány (např. sestavování individuálních plánů), o vnitřních pravidlech azylového domu (domácí řád, pravidla pro poskytování jednotlivých činností aj.), o právech a povinnostech, které vyplývají z uzavření smlouvy, o výši a způsobu úhrad za službu, o délce poskytování služby, resp. způsobu ukončení, nebo prodloužení služby, o dispozici střediska, zjištění osobních cílů zájemce a porovnání s cíli služby, zmapování nepříznivé sociální situace zájemce (např. co vás k nám přivádí, s čím vám můžeme pomoci).

Odmítnutí zájemce o službu ze strany poskytovatele

Zájemce o službu může odmítnout vedoucí služby, sociální pracovník nebo pracovník v sociálních službách. Pracovník klientovi vysvětlí, proč s ním nemůže být uzavřena smlouva o poskytnutí služby, zapíše klienta do evidence odmítnutých zájemců, a pokud o to zájemce požádá, vystaví mu sociální nebo vedoucí pracovník písemné potvrzení o odmítnutí v nejbližším možném termínu. Pracovník dále informuje své kolegy o odmítnutí zájemce zápisem do provozního deníku.

Mezi důvody k odmítnutí zájemce: Azylový dům požadovanou činnost neposkytuje, zájemce není v nepříznivé sociální situaci, která je spojena se ztrátou bydlení (má zájem pouze o levné ubytování), je zřejmé, že potřeby zájemce, jeho představy a osobní cíle zájemce nemohou být v azylovém domě naplněny. Azylový dům nemá dostatečnou kapacitu, v momentě, kdy zájemce žádá o uzavření smlouvy, nejsou na azylovém domě volná lůžka. Klientovi byla vypovězena smlouva v době kratší než 6 měsíců, osobě byla vypovězena smlouva o poskytnutí téže služby, o kterou žádá z důvodu porušování povinností vyplývajících ze smlouvy, a to v době kratší než 6 měsíců před touto žádostí o smlouvu. Zájemce před uzavřením smlouvy nedoloží příslušné potvrzení o zdravotním stavu. Zdravotní stav poskytování služby vylučuje, zdravotní stav zájemce vyžaduje poskytnutí ústavní péče ve zdravotnickém středisku, zájemce trpí akutní infekční nemocí, chování zájemce vykazuje prvky, které by mohly závažným způsobem narušit kolektivní soužití a dobré mravy. Pokud o to zájemce požádá, je vedoucí služby nebo sociální pracovník povinen vystavit potvrzení o odmítnutí uzavření smlouvy. Na potvrzení jsou uvedeny tyto údaje: jméno zájemce, datum odmítnutí, důvod odmítnutí, název služby, adresa služby, jméno a podpis sociálního pracovníka, který se zájemcem jednal. Zájemce je zároveň informován

o dalších možnostech čerpání sociálních služeb, je poskytnuto základní sociální poradenství. Při odmítnutí zájemce či při omezení či ukončení služby je zájemce vždy nasměrován na další zdroje pomoci. Tyto zdroje jsou uvedeny v příloze ve výstupním listu pro klienta.

Rozsah a průběh sjednané sociální služby

Smlouva se uzavírá na dobu 1 měsíce s možností opakovaného prodloužení. Maximální doba poskytování sociální služby je stanovena na dobu jednoho roku. Pokud poskytování služby zájemci překročí hranici jednoho roku, je proveden tzv. „roční pohovor“ s klientem služby, sociálním pracovníkem a vedoucím služby. Cílem pohovoru je vyhodnotit průběhu služby, zjistit další představy o fungování služby z hlediska všech zúčastněných a vyjasnit si další spolupráci. O případném prodloužení poskytování služeb klienta rozhoduje vedoucí služby na žádost klienta s přihlédnutím ke stanovisku přiděleného sociálního pracovníka. Průběh sjednané sociální služby souvisí s naplňováním osobních cílů klienta a může být měněn v závislosti na aktuálních potřebách. Ukončení a omezení poskytování sociální služby představuje situace, kdy služba již nebude klienti dále poskytována. Pokud dojde k ukončení poskytování služby z důvodu hrubého nebo opakovaného porušení pravidel azylového domu, může být klientovi odepřeno uzavření další smlouvy, maximálně v délce šesti měsíců. Ukončení služby z důvodu hrubého porušení pravidel azylového domu je okamžitě, ukončení služby z důvodu opakovaného porušení jakýchkoliv pravidel azylového domu je možné po dvojím písemném „Napomenutí před ukončením služby“ klienta od vedoucího pracovníka (tedy po třetím porušení pravidel vyplývajících ze smlouvy a z domácího řádu). Ukončení služby ze strany služby neposuzuje jen jeden sociální pracovník, ale rozhoduje o něm tým pracovníků při společné poradě, popř.

sociální pracovník s vedoucím služby. Ukončení služby nevylučuje možnost jejího opětovného využívání za předpokladu, že vznikly nové okolnosti v situaci klienta, které opravňují k využití služby (např. ohrožení života klienta, úhrada škody). Opětovné využívání služby posuzuje tým prostřednictvím porady, popř. sociální pracovník a vedoucí služby. Pokud došlo k ukončení služby z důvodu napadení pracovníka, je opětovné využívání služby konzultováno s tímto pracovníkem. Důvody k ukončení služby jsou pracovníci služby povinni zaznamenávat. Případy porušení pravidel azylového domu, klient je pod vlivem alkoholu nebo jiných omamných látek, chování klienta závažným způsobem narušuje kolektivní soužití a dobré mravy, např. déletrvající zanedbávání hygieny, exhibicionismus, verbální agresivita a další jednání, které vyvolává konflikty mezi klienty), klient opakovaně nedodrží domácí řád, např. vnášení alkoholu, nespolečné práce při pracovní terapii, klient prokazatelně zamlčí nebo pozmění důležité skutečnosti, sděluje sociálnímu pracovníkovi nepravdivé informace o své situaci za účelem získání určité výhody, např. zamlčí svůj příjem, aby dostal potravinovou pomoc, klient porušuje bezpečnostní pravidla provozu služba, např. kouří ve službě, zdravotní stav klienta dočasně vylučuje poskytování služeb ve službě (např. nakažlivá choroba, zdravotní komplikace určené k hospitalizaci).

Hrubé porušení pravidel azylového domu

Klient fyzicky napadne jiného klienta nebo pracovníka nebo jim vyhrožuje, klient ohrožuje svým jednáním sebe nebo okolí, např. vnášení zbraní a nebezpečných látek do zařízení), klient neplatí úhrady za poskytované služby, klient se v souvislosti s užíváním služeb dopustil jednání, které nese znaky protiprávního činu, např. krádež, poškozování cizí věci, ublížení na zdraví. Další situace, kdy dochází k ukončení služby

(v těchto případech se nejedná o ukončení služby z důvodu porušení pravidel azylového domu, nová smlouva s klientem proto může být uzavřena bezprostředně po skončení stávající smlouvy, zvláště pokud došlo ke změně situace klienta): klient dosáhl dohodnutých cílů, klient přestane bez oznámení využívat služby azylového domu na dobu delší než 7 dnů po sobě jdoucí, klientovi osobní cíle nemohou být ve službě naplněny, došlo ke změně situace klienta tak, že nemůže nebo nepotřebuje využívat služeb azylového domu, např. trvalé zhoršení zdravotního stavu, jehož důsledky nelze kompenzovat, úmrtí), klient odejde z vlastního rozhodnutí.

Omezení poskytování služby

V případě omezení poskytování služby je klientovi na stanovenou dobu odepřeno poskytování sociální služby, smlouva ale zůstává platná. V tomto případě dostává také klient písemné napomenutí od vedoucího služby o porušení pravidel azylového domu. Klientovi může být poskytování služby omezeno v případě, že poruší pravidla azylového domu vyplývající ze smlouvy a z domácího řádu, zároveň ale není nutné, aby mu byla smlouva ukončena. Jedná se o případy, kdy: klient je ve stavu alkoholové opilosti nebo návykových omamných látek, chování klienta závažným způsobem narušuje kolektivní soužití a dobré mravy, např. déletrvající zanedbávání hygieny, exhibicionismus, verbální agresivita a další jednání, které vyvolává konflikty mezi klienty, klient porušuje bezpečnostní pravidla provozu zařízení (např. kouří v zařízení, manipuluje s otevřeným ohněm, zasahuje do elektroinstalace). V takovém případě mu může být služba omezena až na dobu 12 hodin. Poté se může do služby vrátit, jeho smlouva je stále platná a jeho lůžko je pro něj rezervované. O omezení poskytování služby rozhoduje sociální pracovník nebo vedoucí služby, v jejich nepřítomnosti službu konající pracovník v sociálních službách. Důvody pro omezení poskytování služby jsou

shodné s důvody pro ukončení služby při opakovaném porušení pravidel azylového domu.¹¹³

5.1.1 Cílová skupina – muži

Do cílové skupiny patří muži ve věku od 18 let, kteří jsou v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou ubytování, kterou nejsou schopni řešit vlastními silami a odpovídají kategorii v registraci. Do nepříznivé sociální situací řadíme nejisté nebo nevyhovující bydlení, nezaměstnanost, vztahové problémy, nedostatek prostředků pro zajištění běžného způsobu života, potlačení základních práv a svobod, návrat z výkonu trestu odnětí svobody a ústavní péče, nedostatek dovedností nezbytných pro běžný způsob života.

Cílem služby je poskytnout podporu klientovi tak, aby mohl naplnit své osobní cíle prostřednictvím individuálního plánu v následujících oblastech, do kterých řadíme zlepšení dovedností nezbytných pro běžný způsob života, obnovení přirozených vztahů, odpovědnosti za vlastní rozhodnutí a jednání, řešení vlastních závazků, povědomí o rizicích plynoucích ze současného způsobu života, získání a udržení si zaměstnání nebo jiného stabilního příjmu, využívání běžně dostupných služeb, vyřízení všech důležitých osobních dokladů, odchod do stabilního bydlení běžného typu.¹¹⁴

¹¹³DŮM NADĚJE V ROUDNICI N/L, *Metodika práce v Azylovém domě pro muže a rodiny*, Pobočka Roudnice nad Labem, 1. Standart: Cíle a způsoby poskytování sociálních služeb, 1. 2 Cílová skupina a cíl služby, NADĚJE, 2015

¹¹⁴DŮM NADĚJE V ROUDNICI N/L, *Metodika práce v Azylovém domě pro muže a rodiny*. Pobočka Roudnice nad Labem, 1. Standart: Cíle a způsoby poskytování sociálních služeb, 1. 2 Cílová skupina a cíl služby, NADĚJE, 2015

5.2 Cíl výzkumného šetření

Cílem výzkumného šetření je získat lepší vhled do problematiky vzdělávání klientů azylového domu. Neboť pokud existuje snaha pomáhat těmto lidem, kteří se dostali do tíživé sociální situace a tito lidé mají zájem se vrátit zpět do běžného života, musí se této problematice dobře porozumět. Na základě znalostí se pak dají navrhnout opatření pro zlepšení stávající situace.

Je třeba zjistit, zda muži azylového domu mají zájem o další vzdělávání, jakou formu vzdělávání by si představovali a jaké překážky mají při hledání a absolvování kurzů. Jednou z otázek je, zda výše dosaženého vzdělání, nebo udržování dobrých rodinných vztahů, ovlivňuje zájem o další vzdělávání a zda je tou největší motivací zisk zaměstnání. Dále je třeba zjistit, zda klienti azylového domu mají dostatek možností jak se vzdělávat a jaké jsou jejich překážky pro další vzdělávání.

5.3 Kvalitativní výzkum

Kvalitativní výzkum používá induktivní formy vědeckých metod, hloubkové studium jednotlivých případů, nejrůznější formy rozhovorů a kvalitativní pozorování. Cílem je získat popis zvláštností případů, generovat hypotézy a rozvíjet teorie o fenoménech světa. Kvalitativní výzkum je orientován na explorování a probíhá nejčastěji v přirozených podmínkách sociálního prostředí. Plán výzkumu má pružný charakter. To znamená, že plán výzkumu se z daného základu, rozvíjí, proměňuje a přizpůsobuje podle okolností a získaných výsledků.¹¹⁵ Je to výzkum, jehož výsledky nedosahují

¹¹⁵HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. s. 63. ISBN 80-7367-040-2.

pomocí statistických metod nebo jiných způsobů kvantifikace. Existují mnoho autorů, kteří s tímto nesouhlasí, protože podle nich jedinečnost kvalitativního výzkumu nespočívá v absenci čísel. Problémem je, že je to široké označení pro rozdílné přístupy.

Nesporná výhoda kvalitativního výzkumu je v tom, že samotným výzkumem se získají přesnější odpovědi. Drobné nuance zpřesní výsledek výzkumu. Pružnost a vývoj samotného výzkumu umožní jeho směřování na konkrétní cíl a to následně umožní kvalitnější zhodnocení. Především to jsou otevřené odpovědi, které se dají dále rozvádět, které u kvantitativních výzkumů chybí, nebo jsou jen těžko zhodnotitelné. Kvantitativní výzkum je pak opřen o celkem přesná čísla nepřesných odpovědí. Oproti tomu kvalitativní výzkum dokáže na menším vzorku lépe interpretovat odpovědi respondentů.

Pro tuto práci se více hodí kvalitativní výzkum, protože je třeba zajistit, co nejpřesnější data, pro přesnější interpretaci výsledků šetření. Z tohoto důvodu byl zvolen Polostrukturovaný rozhovor.

5.3.1 Polostrukturovaný rozhovor

Polo-strukturovaný rozhovor vyžaduje náročnější technickou přípravu. Vytváří se určité schéma, které je závazné pro tazatele. Schéma obsahuje okruh otázek, na které se budeme účastníků ptát. Může se zaměřovat pořadí, v jakém se okruhům věnujeme a podle potřeby a možností pořadí upravujeme. Při polo-strukturovaném rozhovoru je dobré použít inquiry neboli upřesnění a vysvětlení odpovědi účastníka. To znamená, že si necháme vysvětlit, jak danou věc myslí. Tímto si ověříme, že jsme ji správně pochopili a interpretovali, klademe doplňující otázky a téma rozpracováváme do hloubky. Pokračujeme, dokud účastník dává smysluplné a pro výzkum relevantní odpovědi nebo dokud nevyčerpáme časový limit pro daný rozhovor. Máme u polo-

strukturovaného rozhovoru definované jádro rozhovoru, tj. minimum témat a otázek, které má tazatel za povinnost probrat. Lze ho provádět ve standardizovaném prostředí, např. psychologická ordinace, kancelář atd. nebo v různorodém prostředí, např. rozhovory prováděné v klidnějších koutech restaurací, barů atd. Výhodou polo-strukturovaného rozhovoru je, že dokáže eliminovat nevýhody nestrukturovaného a strukturovaného rozhovoru. Mezi nevýhody polo-strukturovaného rozhovoru patří, že tazatel neudrží strukturu a doplňující otázkami bude rozbíjet konzistenci odpovědi respondenta nebo bude získávat data, která nejsou relevantní cílům výzkumu a výzkumným otázkám.¹¹⁶ Polo-strukturovaný rozhovor obsahuje dohromady 13 otázek. Otázka č. 1 je zaměřena na charakteristiku respondentů, např. pohlaví. Otázky č. 2, 3 jsou zaměřeny na využití služby na azylovém domě a důvod pobytu. Otázka č. 4 je zaměřena na to, zda jsou respondenti v kontaktu se svojí rodinou. V otázce č. 5 jsem zjišťovala nejvyšší dosažené vzdělání a kurzy, které respondenti mají. Otázka č. 6 je zaměřena na to, zda respondenti jsou zaměstnaní a kdy naposledy pracovali. V otázce č. 7 se zjišťuje, zda respondenti zajímají možnosti dalšího vzdělávání. Otázka č. 8 je zaměřena na možnosti vzdělávání, jak a kde absolvovat vzdělávací kurz a zda jsou respondenti s nabídkou spokojeni. V otázce č. 9 se zjišťuje, zda se respondenti sebevzdělávají. Otázka č. 10 je zaměřena na motivy udělat si vzdělávací kurz. Otázka č. 11 zjišťuje, zda respondenti mají potřebu si rozšířit vzdělání. V otázce č. 12 se zjišťuje bariéry v absolvování kurzu a nakonec otázka č. 13 je zaměřena na to, zda si respondenti chtějí v budoucnu udělat nějaký vzdělávací kurz.

5.3.2 Výzkumné otázky a hypotézy

Finanční zajištění je jeden z prvních kroků, který potřebuje klient azylového domu udělat. To nejčastěji bývá prostřednictvím nalezení vhodného zaměstnání. Dá se tedy předpokládat, že lidé, kteří mají zájem ve svém životě něco změnit, začnou hledáním

¹¹⁶ MIOVSKÝ, I. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. s. 159 – 162. ISBN 80 – 247 – 1362. - 4

práce. V současnosti k nalezení zaměstnání člověk potřebuje odbornost, bez které je získání zaměstnání velice komplikovaný. Proto by motivace pro získání odbornosti a dalšího vzdělání měl být získání zaměstnání. Současně se předpokládá, že osoba s vyšším vzděláním bude lépe chápat tuto potřebu a motivace se dále vzdělávat bude u těchto osob vyšší. Vlivem na jejich další vzdělávání je bezpochyby také rodinné zázemí, které tyto osoby může přijmout k rozhodnutí se dále vzdělávat pro jejich návrat zpět k rodině.

Předpokládá se, že nedostatek financí může být pro začátek nepřekonatelnou překážkou pro další vzdělávání s ohledem na to, že většina takových to kurzů je placená. Existuje zde i možnost samostudia, se kterou nejsou respondenti dostatečně seznámeni. Z výše uvedeného pak vyplývají tyto hypotézy a otázky:

Výzkumné hypotézy

Před provedením výzkumného šetření bylo formulováno 5 hypotéz:

H1: S vyšším vzděláním respondentů roste zájem o další vzdělávání.

H2: Motivací v dalším vzdělávání je získat zaměstnání.

H3: Největší bariérou účasti v dalším vzdělávání je nedostatek financí.

H4: Respondenti mají málo příležitostí k sebevzdělávání.

H5: Dobré rodinné vztahy mají pozitivní vliv na další vzdělávání.

Výzkumné otázky

1. Mají zájem se respondenti vzdělávat?
2. Které překážky brání k dalšímu vzdělání?
3. Co motivuje respondenty ke vzdělávání?

5.3.3 Výběr výzkumného vzorku

Pro muže z azylového domu byla zvolena metoda kvalitativního výzkumu – polo-strukturovaný rozhovor. Polo-strukturovaný rozhovor byl aplikován na vzorku 8 respondentů z Azylového domu pro muže a rodiny v Roudnici nad Labem. Rozhovory probíhaly v určený den, čas a na domluveném místě. Délka rozhovoru trvala kolem 30 min a byla zde vysvětlena podstata šetření.

5.3.4 Vyhodnocení výzkumného šetření

Diplomová práce byla zpracována na základě kvalitativního výzkumného šetření. Rozhovor se nám zdál jako nejvhodnější zvolená metoda – polo-strukturovaný rozhovor. Ten totiž umožňuje, abychom si vyslechly různé názory a zkušenosti dotazovaných respondentů.

Rozhovory s respondenty byly vždy realizovány individuálně. Délka polo-strukturovaného rozhovoru byla přizpůsobena podle výřečnosti nebo otevřenosti respondenta. Otázky byly rozděleny do několika okruhů. Tematické oblasti zůstali neměnné, u některých respondentů se určité otázky lišily a to z důvodu odlišných rodinných vztahů a sebevzděláváním dotazovaných. Tyto otázky byly pak doplňovány dalšími podotázkami nebo byly přizpůsobeny určité situaci.

Výzkum s respondenty proběhl v měsíci lednu 2019. Během ledna a na počátku února byl realizován přepis rozhovorů.

Samotný výzkum začínal poděkováním za to, že se respondenti výzkumů účastní a bylo jim možno sdělit výsledky, pokud by měli respondenti zájem a k čemu by jim dané výsledky mohly sloužit. Bylo jim vysvětleno téma mé diplomové práce a z jakého důvodu se jich budu na dané otázky ptát. Byli upozorněni na to, že vyhodnocené odpovědi budou anonymní. Respondenti byli poučeni o tom, že se své účasti v průběhu výzkumu mohou vzdát, nemusí odpovídat na nevhodné otázky, které by pro ně byly příliš osobní nebo nepříjemné. Byli informováni o tom, že celý výzkum bude trvat asi

30 minut. Respondentům bylo řečeno, že jejich odpovědi si budu zapisovat. Poté byl opět proveden dotaz, zda s rozhovorem respondenti souhlasí a zda souhlasí, jak bude probíhat výzkum. Všichni respondenti se zapisováním odpovědí souhlasili. Nakonec jsem každému respondentovi poděkovala za čas trávený nad výzkumem.

5.4 Vyhodnocení hypotéz

V této kapitole jsou uvedeny výsledky, které byly dosaženy stanovením výzkumných otázek a hypotéz.

Výsledky výzkumných otázek

První výzkumná otázka: Mají zájem se respondenti vzdělávat?

Z výsledků šetření se ukázalo, že respondenti mají zájem o další vzdělávání. Týkalo se to respondentů, kteří jsou vyučení a to z důvodu zvýšení svoji kvalifikace nebo si přejí najít nové lepší zaměstnání.

Druhá výzkumná otázka: Které překážky brání k dalšímu vzdělávání?

Z výsledku šetření se ukázalo, že největší bariérou, proč se respondenti neúčastní dalšího vzdělávání, je nedostatek financí. Tyto osoby bez domova nemají finanční prostředky na to, aby si zaplatili sami vzdělávací kurzy.

Třetí výzkumná otázka: Co motivuje respondenty ke vzdělávání?

Z výsledků šetření se ukázalo, že respondenty motivuje získat si zaměstnání. Toto se týkalo respondentů, kteří byli nezaměstnaní.

Výsledky hypotéz

Hypotéza č. 1 stanoví, že s vyšším vzděláním respondentů roste zájem o další vzdělávání.

Očekává se, že respondenti s vyšším vzděláním mají lepší představu o uplatnění dalšího vzdělání. Neboli vědí, že vyšší vzdělání, větší počet různých kurzů jim zlepši možnosti při hledání zaměstnání a následné socializaci. Naopak respondenti s nižším vzděláním by měli být se svým vzděláním a znalostmi spokojeni a snaží se najít zaměstnání v tom, co umí. Nemají představu o tom, že si dodělají kurz, pomocí kterého by mohli vykonávat jiné zaměstnání.

Z výzkumného šetření vyplynulo, že největší zájem mají vyučení respondenti, kteří mají z dotázaných nejvyšší zájem si udělat některý ze vzdělávacích kurzů. **Respondent č. 2** s výučním listem odpověděl, že by si rád obnovil řidičské oprávnění, jeho zájem je vysoký, ale o jiné kurzy příliš zájem nejeví. **Respondent č. 5** s výučním listem odpověděl, že by si rád udělal kurz na vysokozdvizný vozík, má velký zájem, ale o další kurzy příliš zájem nemá. **Respondent č. 6** s výučním listem odpověděl, že by si udělal vzdělávací kurz, pokud by mu ho někdo nabídl, o další kurzy příliš zájem nemá. **Respondent č. 7** s výučním listem odpověděl, že by si chtěl udělat vzdělávací kurz na počítači, s tím, že mu někdo musí pomoci, o jiné kurzy příliš zájem nejeví. Respondenti se základním, středním a vysokoškolským vzděláním nemají tak velký zájem o další vzdělávání. **Respondent č. 4** se základním vzděláním, má i přes jeho vzdělání kvalifikované a dobře placené zaměstnání a proto další možnosti vzdělávání nevyhledává. **Respondenti** se středoškolským vzděláním **č. 3, 8** se domnívají, že jejich vzdělání postačuje, proto nemají potřebu vyhledávat další vzdělávací aktivity. Jedinými aktivitami je sebevzdělávání. **Respondent** s vysokoškolským vzděláním **č. 1** je přesvědčený, že jeho znalosti jsou dostatečné. Je přesvědčen, že je schopen se sám

dostatečně sebevzdělávat z odborné literatury v případě potřeby.

Na základě z hodnocení výsledků lze konstatovat, že hypotéza č. 1 se nepotvrdila. Středoškolsky a vysokoškolsky vzdělaní respondenti jsou se svým dosaženým vzděláním spokojeni, respondenti se základním a výučním vzděláním mají zájem na dalším vzdělávání, v případě, že mají pocit, že nemají dostatečně kvalifikované zaměstnání, případně mají zájem si zvýšit kvalifikaci při hledání nového zaměstnání.

Hypotéza č. 2 stanoví, že motivací v dalším vzdělávání je získat zaměstnání.

Z této hypotézy č. 2 se očekává, že největším motivačním prvkem bude získat zaměstnání prostřednictvím nějakého vzdělávacího kurzu. Největší prim budou mít nezaměstnaní, u zaměstnaných očekáváme další vzdělávání spíše pro zvýšení kvalifikace a následný kariérní postup v zaměstnání.

Potvrdilo se, že nezaměstnaní mají velký zájem na dalším vzdělávání především z důvodu, aby si našli zaměstnání. U zaměstnaných je minimální motivace k dalšímu vzdělávání. **Nezaměstnaný Respondent č. 2** odpověděl, že jeho motivací, proč si udělat vzdělávací kurz je obnovit si řidičské oprávnění, které mu lépe pomůže k tomu, najít si zaměstnání. **Nezaměstnaný respondent č. 3** odpověděl, že jeho motivačním prvkem, proč si udělat vzdělávací kurz je najít si lepší zaměstnání. **Nezaměstnaný respondent č. 6** odpověděl, že jeho motivací, proč si udělat vzdělávací kurz je najít si lepší zaměstnání a mít dobré zázemí. **Nezaměstnaný Respondent č. 7** odpověděl, že jeho motivačním prvkem, proč si udělat vzdělávací kurz je najít si zaměstnání. Práce ve skladu kurz na počítači podle respondenta vyžaduje. **Nezaměstnaný respondent č. 8** odpověděl, že jeho motivací, proč si udělat nějaký vzdělávací kurz je najít si zaměstnání. **Nezaměstnaný respondent č. 1** pouze touží po vědění (poznání), jinak

nemá žádnou motivaci si udělat vzdělávací kurz pro zlepšení najít si práci. Tento respondent je se svým vysokoškolským vzděláním spokojen a nemá potřebu se nadále vzdělávat. **Zaměstnaný respondent č. 4** odpověděl, že by si chtěl udělat nějaký vzdělávací kurz, který by mu lépe pomohl najít si zaměstnání. V ohledu postupu kariérního nebo finančního. **Zaměstnaný respondent č. 5** nemá žádnou motivaci, proč by si měl udělat nějaký vzdělávací kurz, se současným zaměstnáním je spokojen.

Na základě hodnocení výsledků můžeme konstatovat, že hypotéza č. 2 se potvrdila. Pro nezaměstnané respondenty je největší motivací najít si nové zaměstnání, kdy pouze respondent č. 1, který je nezaměstnaný není motivovaný k nalezení nové práce prostřednictvím absolvování vzdělávacího kurzu. A jeden zaměstnaný respondent č. 5 je se svým zaměstnáním spokojen a po dalším vzdělání netouží.

Hypotéza č. 3 tvrdí, že největší bariérou účasti v dalším vzdělávání je nedostatek financí.

Očekává se, že největší bariérou u respondentů v účasti v dalším vzdělávání bude nedostatek financí. Tento důvod uvedli **Respondenti č. 1, 2, 3, 6 a 8**. Pro **respondenta č. 7 je největší překážkou jeho zdravotní stav**. **Respondenti č. 4, 5** nemají žádné překážky, nebo o nich nevědí.

Na základě hodnocení výsledků lze konstatovat, že hypotéza č. 3 se potvrdila. Většina respondentů shodně uvedla nedostatek financí jako jejich největší překážku. Většina kurzů, které potřebují je placená a to je pro sociálně slabé dle očekávání zásadní problém. Objevila se zde i překážka ve formě zdravotního stavu, který znemožňuje účast na vzdělávacím kurzu.

Hypotéza č. 4 tvrdí, že respondenti mají málo příležitostí k sebevzdělávání.

Z hypotézy č. 4 lze očekávat, že respondenti budou mít málo příležitostí, jak se sami vzdělávat. Vzhledem k tomu, že muži v nepříznivé sociální situaci nemají často přístup k počítači či jiného multimediálního zařízení, mají jen omezený přístup ke knihám a tisku. Dá se předpokládat, že jejich možnosti jsou velmi omezené.

Všech 8 respondentů se domnívá, že se sebevzdělává. Respondent č. 1 odpověděl, že se sebevzdělává vlastní praxí, malováním, kreslením a psaním románu. V tomto případě se nejedná o sebevzdělávání. Respondent č. 2 se domnívá že, psaní dopisů s matkou je také určitá forma sebevzdělávání. Respondent č. 3 odpověděl, že se zajímá o konstrukci lodí a letadel a dívá se na vzdělávací pořady v televizi. Respondent č. 4 uvedl, že pouze rád čte. Respondent č. 5 uvedl, že luští křížovky, čte noviny a rád si s někým píše a telefonuje. Respondent č. 6 odpověděl, že si zjišťuje informace po internetu, hodně čte a dívá se na naučné a poučné věci. Respondent č. 7 čte noviny, poslouchá country hudbu, zajímá se o přírodu a čte různé inzeráty. A respondent č. 8 se dívá na přírodovědné dokumenty.

Lze tedy na základě hodnocení výsledků konstatovat, že hypotéza č. 4 se potvrdila.

Všichni respondenti si myslí, že se sebevzdělávají. Ne všechny odpovědi uvádějí o skutečný zdroj vzdělávání, mnohdy se snažili vymyslet více odpovědí, které však neodpovídají termínu sebevzdělávání. Jeden respondent uvedl, že se sebevzdělává prostřednictvím telefonu, kde si vyhledá potřebné informace. Pár dalších respondentů se sebevzdělává prostřednictvím denního tisku či televizních pořadů. Obecně to lze zhodnotit, že se jedná o velmi omezené možnosti sebevzdělávání, čím se hypotéza č. 4 potvrdila.

Hypotéza č. 5, tvrdí, že dobré rodinné vztahy mají pozitivní vliv na další vzdělávání.

Dá se předpokládat, že dobré rodinné vztahy zvyšují motivaci pro další vzdělávání, neboť klient azylového domu má důvody a cíle pro koho a pro co se dále vzdělávat, hledat práci a vrátit se zpět do života, ve kterém bude jeho rodina hrát prim.

Respondenti 1, 2, 4, 5, 6, jsou s někým v kontaktu. Respondent č. 1 uvádí, že udržuje kontakt se svým starším synem, se zbytkem rodiny nekomunikuje, jeho rodinné vztahy jsou slabší a zároveň tento respondent nemá zájem se vzdělávat. Respondent č. 2 odpověděl, že má dobré rodinné vztahy, stýká se svou 11 letou dcerou, kterou má z předchozího vztahu a s její matkou, jeho bývalou partnerkou, udržuje také dobrý vztah, tento respondent má zájem o další vzdělávání. Respondent č. 4 navštěvuje svoji matku a bratra a udržuje s nimi dobré vztahy, zároveň tento respondent nemá potřebu nadále se vzdělávat. Respondent č. 5 udržuje kontakt se svojí matkou a bratrem, rodina se mu snaží pomáhat v jeho situaci a tento respondent má potřebu se nadále vzdělávat. Rodina respondenta č. 6 žije momentálně v Austrálii, jejich kontakt je omezený, především prostřednictvím emailu popřípadě telefonu, tento respondent má zájem se nadále vzdělávat. Za to respondenti č. 3, 7, 8 neudržují kontakty s rodinou, nemají žádné rodinné zázemí. Nicméně respondent č. 7 má zájem o další vzdělávání.

Z rozhovoru vyplynulo, že respondenti, kteří udržují dobré rodinné vztahy, mají i větší motivaci se nadále vzdělávat. Oproti tomu respondenti, kteří rodinné vztahy neudržují nebo je udržují pouze lehce, motivaci k dalšímu vzdělávání spíše nemají. Na základě rozhovorů lze konstatovat, že hypotéza č. 5 se potvrdila. Čím lepší rodinné vztahy rodina s respondenty udržuje, tím je i větší jejich motivace k dalšímu vzdělávání.

5.4.4 Vyhodnocení rozhovorů

Pro výzkumné šetření byl vybrán polo-strukturovaný rozhovor, který se provádí na malém vzorku respondentů. Je z něho možné dostat přesnější data, které by například dotazník s uzavřenými otázkami nepřinesl. Výzkum byl prováděn na mužích, klientech Azylového domu pro muže a rodiny v Roudnici nad Labem, který provozuje nezisková organizace Naděje. Respondenti odpovídali stroze, krátce. Na některé otázky nedokázali, nebo nechtěli dostatečně přesně odpovědět ani při doplňujících otázkách.

Z odpovědí jednotlivých respondentů a zhodnocení jednotlivých hypotéz můžeme konstatovat, že vyšší vzdělání nezaručuje vyšší motivaci pro další vzdělání. Z rozhovorů spíše vyplývá, že středoškolsky a vysokoškolsky vzdělaní respondenti (bezdromovci) jsou se svým vzděláním spokojeni a domnívají se, že by jim toto vzdělání mělo stačit a že jsou schopni, zajistit si dostatek potřebných informací sami. Oproti tomu respondenti se základním nebo výučným vzděláním u sebe vidí určitý prostor k dalšímu vzdělání, které by je mohlo posunout dále, především pak při hledání zaměstnání. Hypotéza, že respondenti s vyšším vzděláním budou chtít i nadále se vzdělávat byla založena především na myšlence, že tito lidé budou více chápat situaci, ve které se nachází a lépe si zanalyzují svou cestu zpět, tak byla vyvrácena. Ale zároveň ukázala, že nižší vzdělání zvyšuje motivaci k dalšímu vzdělávání. Lidé s nižším vzděláním lépe chápou svoji situaci a své postavení na trhu práce. O tom i částečně vypovídá druhá hypotéza, která řeší, jaké jsou největší důvody pro to, aby se respondent dále vzdělával. Respondenti mají nejrůznější představy o kurzech, ale tyto představy se shodují s možností nalezení nové práce nebo karierního růstu. Většina klientů má touhu po vzdělání především z důvodu nalezení nového zaměstnání. Tato hypotéza se tedy potvrdila a až na některé

výjimky ukazuje jak je i pro tyto lidi zaměstnání pro jejich resocializaci a následné tzv. postavení se na vlastní nohy, důležité. Opět zde vidíme, že respondenti s vyšším vzděláním nevidí problém v jejich vzdělání v problematice hledání zaměstnání, proto pro ně není nalezení práce motivující. Tito lidé mají i vysoké nároky při hledání nového zaměstnání, ze kterých nechtějí moc slevit. S ohledem na dnešní stav na trhu práce, kdy je minimum volných pracovních míst a ty volné jsou především na dělnické pozice, je jejich pozice velmi těžká. Respondenti se také shodli na tom, že největší překážka v dalším vzdělávání jsou nedostatečné finanční prostředky. Většina rekvalifikačních kurzů je placených, včetně kurzu pro získání řidičského oprávnění. Pracovní úřady dnes nabízejí minimum takových kurzů a i ty si musí klient částečně hradit. Tím se stávají tyto kurzy pro muže v tíživé sociální situaci nedostupnými. V současné době se rozmohly i tzv. e-learningové kurzy, kdy klient může absolvovat kurz z pohodlí domova prostřednictvím počítače, nebo chytrého telefonu. Ačkoli azylový dům nabízí svým klientům možnost využívat počítač, je spíše využíván ke hledání zaměstnání, nebo bydlení. Navíc takový klient využívající tuto službu nemá dostatek času a klidu k absolvování takového to kurzu. A opět narážíme na finanční prostředky, které klientům azylových domů chybí k pořízení výpočetní techniky k tomu, aby e-learningové kurzy absolvovali v klidu svých pokojů. Dalším zajímavým zjištěním byla bariéra týkající se zdravotního stavu klientů, nebo jejich věk, kdy už nevidí smysl v dalším vzdělávání. Zdravotní stav klientů nebývá zrovna nejlepší, vzhledem k jejich způsobu života. Někteří se do tíživé situace dostali právě kvůli jejich zdravotnímu stavu. Ten jim pak může bránit v dalším vzdělávání například u řidičského oprávnění,

nebo zdravotního průkazu, který potřebují pro práci v potravinářském průmyslu. Jak již bylo zmíněno, věk je také velkou bariérou, kdy především starší klienti azylových domů, kteří jsou blízko důchodového věku, chtějí tento krátký čas zvládnout pouze bez dalšího vzdělávání a jakýchkoli nových věcí.

Další, v současné době už méně častou bariérou bývá i malá znalost práce s výpočetní technikou, která klientům azylových domů chybí. V současné době se však jedná,

o problematiku překonanou pro mladou generaci klientů, pro starší generaci klientů je to velká bariéra, protože se v mládí s touto technologií nesetkali a v pozdějším věku se jim do používání těchto technologií nechce, mají strach a obavy, zda by s počítačem dokázali pracovat. Z odpovědí respondentů dále plyne i potvrzení hypotézy, která zjišťuje, zda mají respondenti dostatek příležitostí k sebevzdělávání, nebo zda vědí

o možnostech, jak se mohou sami vzdělávat. Tato hypotéza předpokládá, že klienti azylových domů mají jen velmi malé znalosti o možnostech sebevzdělávání. To následná hypotéza i potvrdila. Klienti mnohdy ani o možnosti samostatného vzdělávání nevědí a tento termín ani neznají. Jak již bylo výše zmíněno, jsou limitováni financemi a vlastnictvím multimediálních zařízení, především pak počítačů, které by mohli k tomuto využít. Pro klienty azylových domů jsou proto největším zdrojem informací knihy a denní tisk. Část z nich i využívá služeb městské knihovny v Roudnici nad Labem. Snaží se být stále v obraze a zužitkovat svůj volný čas k dalšímu vzdělávání, ale jejich možnosti jsou dosti omezené. Dalšími zdroji informací je pak poslech rádia či sledování vzdělávacích pořadů v televizi. Poslední hypotéza zjišťuje, zda dobré rodinné zázemí a vztahy s rodinou zvyšují motivaci v dalším vzdělání. Vycházelo se z předpokladu, že rodina je hnacím motorem pro muže v těžké sociální situaci. Rodina je motivace pro jejich opětovné vrácení se do samostatného života. Ačkoli respondenti

byli na toto téma spíše skoupí a nepouštěli se do širšího hodnocení jejich rodinných vztahů, můžeme tuto hypotézu potvrdit. Klienti, kteří se s rodinou vídají nebo jsou nějakým způsobem v kontaktu, ti kteří mají touhu být se svou rodinou pohromadě, mají i vyšší motivaci k tomu se dále vzdělávat, především z důvodu nalezení dobrého zaměstnání, jak již bylo výše uvedeno. Klienti, kteří se svou rodinou udržují kontakt pouze z povinnosti, nebo vůbec pak motivaci k dalšímu vzdělání a jejich resocializace nemají.

Dá se konstatovat, že muži s nižším vzděláním, kteří udržují dobré rodinné vztahy, jsou motivováni k dalšímu vzdělávání a to především z důvodu získání zaměstnání. V tom vidí i možnost následné resocializace. Současně mají tito lidé v dnešní době málo možností, jak se vzdělávat a největší bariérou jsou pro ně pak finanční prostředky.

ZÁVĚR

Určitý druh vzdělávání a návrat do vzdělávání je pro dospělé osoby velice složitý a komplikovaný. Hlavně se to týká osob bez domova, které nemají mnohdy dostatečné vzdělávání a finanční prostředky. Tyto osoby, které je nutno začlenit zpět do běžného života, je důležité k tomu motivovat. Je nutné, aby si zajistili pravidelný zdroj financí, neboli aby si našli zaměstnání s pravidelným příjmem. K tomu je ne zřídka zapotřebí, aby si udělali vzdělávací kurzy. Z tohoto důvodu byl výzkum zaměřen na to, co respondenty výzkumného šetření motivuje a k tomu a co jim brání se věnovat dalšímu vzdělávání, respektive si udělat nějaký vzdělávací kurz.

Teoretická část se zabývá problematikou vzdělávání mužů azylového domu, zaměřenou na cílovou skupinu – muži. Je zde uveden přehled o motivaci a bariérách v dalším vzdělávání. Této celé problematice se věnuje teoretická část. Na začátku praktické části byla popsána metodologie výzkumu. Pro výzkumné šetření byla zvolena kvalitativní metoda – polo-strukturovaný rozhovor. Je zde popsán výzkumný vzorek respondentů, ověřována analýza a interpretace dat, které je zpracovávána v empirické části. Na základě výzkumných otázek a hypotéz je určeno, jaké motivy, bariéry, vliv sebevzdělávání u respondentů, dobré rodinné vztahy a výše vzdělání mají vliv na účasti dalšího vzdělávání.

Z výsledků výzkumného šetření vyplývá, že většina respondentů považuje za největší motivaci v dalším vzdělávání získání zaměstnání. To se týkalo hlavně respondentů, kteří byli nezaměstnaní, tito lidé jsou více motivovaní k nalezení zaměstnání než respondenti, kteří práci už mají a kteří by si vyšší kvalifikací mohli zajistit kariérní postup a zlepšit tím svou finanční jistotu.

Bádání se zabývalo i tím, jaký vliv má na další vzdělání výše dosaženého vzdělání. Zde byl předpoklad, že osoby s vyšším dosaženým vzděláním budou lépe chápat svou

situaci a potřebu dalšího vzdělání a tím bude jejich motivace vyšší. Výzkum ukázal, že tomu tak není. Osoby se základním a výučním vzděláním jsou více motivovány. Není to z důvodu jejich vzhledu do situace, ve které se nacházejí, ale z jejich vlastního zjištění potřeby. Osoby se středoškolským a vysokoškolským vzděláním nevidí ve svém vzdělání nedostatky a proto jsou s ním spokojeni tak, jak to je. Což je pak nejen na trhu práce znevýhodňuje. Při zkoumání jaký vliv mají rodiny a kontakt s nimi vliv na vzdělávání dotčených osob bylo zjištěno, že určitý vliv zde je. U osob, které udržují se svou rodinou dobré vztahy a navštěvují se, je motivace k dalšímu vzdělávání vyšší, kdež to u osob, které nejsou s rodinou v kontaktu, které se setkávají s rodinou sporadicky, ať už osobně, nebo korespondenčně, je zájem malý.

V rámci šetření byla zkoumána motivace k dalšímu vzdělávání, ale současně se výzkum zabýval i tím, jaké mají tyto osoby možnosti se dále vzdělávat. Ukázalo se, že mladší generace vidí největší potenciál v elektronické formě vzdělávání. Starší generace vidí své uplatnění spíše na rekvalifikačních kurzech, které jim nabídne pracovní úřad. O místech kde se vzdělávací kurzy pořádají, o tom jaké kurzy se na těchto místech pořádají, mnozí informace nemají. Jsou odkázáni na pomoc sociálních pracovníků, kteří jim pomohou. I v otázkách samostatného vzdělání byl veliký rozdíl. Ať už se jednalo o věk nebo vzdělání jednotlivých respondentů. Převládá hlavně tištěná forma médií, ze kterých tyto osoby čerpají nové znalosti.

U respondentů se neobjevují pouze motivy v dalším vzdělávání, ale také bariéry v účasti v dalším vzdělávání. Ukázalo se, že největší bariérou v účasti v dalším vzdělávání je pro respondenty nedostatek financí. Důvodem je, že respondenti bez domova nemají dostatek peněz na zaplacení si nějakého vzdělávacího kurzu. Také to

záleží na tom, zda si respondenti sami hradí daný vzdělávací kurz anebo jim je hradí zaměstnavatel popřípadě úřad práce.

Je mnoho faktorů, které ovlivňují účast na dalším vzdělávání. Proto je nelze všechny zaznamenat v rámci výzkumného šetření. Diplomová práce podává přehled o problematice vzdělání mužů azylového domu. Tato diplomová práce může být zdrojem informací pro další autory, sociální pracovníky v azylových domech, na úřadě práce, pro zaměstnavatele různých firem, se kterými se touto problematikou budou podrobněji zabývat.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

- BEDNAŘÍKOVÁ, I. *Kapitoly z andragogiky* 2. 2. vyd. Olomouc: Pedagogická fakulta Univerzity Palackého, 2006. ISBN 80-244-1356-6
- BENEŠ, M. *Andragogika*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4824-5.
- BERTL, I. *Jak vzdělávat dospělé?: andragodidaktická doporučení pro vzdělávání dospělých : učební text kurzu pro pracovníky ČD a.s.* V Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2014. ISBN 978-80-7414-700-5.
- DŮM NADĚJE V ROUDNICI N/L, *Metodika práce v Azylovém domě pro muže a rodiny*. Pobočka Roudnice nad Labem, 1. Standart: Cíle a způsoby poskytování sociálních služeb, 1. 2 Cílová skupina a cíl služby, NADĚJE, 2015
- EGER, L. *Technologie vzdělávání dospělých*. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 2005. s. 58. ISBN 80-7043-398-1
- HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 2. vyd. Praha: Portál, 2009. s. 328. ISBN 978-80-7367-569-1
- HELUS, Z. *Úvod do psychologie: učebnice pro střední školy a bakalářská studia na VŠ*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3037-0.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. s. 63. ISBN 80-7367-040-2.
- HLADÍLEK, M. *Kapitoly z obecné didaktiky a didaktiky vzdělávání dospělých*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009. ISBN 978-80-86723-75-4.
- KLEVETOVÁ, D. DLABALOVÁ., I. *Motivační prvky při práci se seniory*. Praha: Grada, 2008. Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-2169-9.
- KOHOUTEK, R. *Základy užití psychologie*. Brno: CERM, 2002. ISBN 80-214-2203-3.
- KOLÁŘ, Z, a VALIŠOVÁ, A. *Analýza vyučování*. Praha: Grada, 2009. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2857-5.
- MAREK, J., STRNAD, A. a HOTOVCOVÁ, L. *Bezdomovectví: v kontextu ambulantních sociálních služeb*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0090-1.

- MIOVSKÝ, I. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. ISBN 80 – 247 – 1362. - 4
- MUŽÍK, J. *Androdidaktika*. 2., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2004. Lidské zdroje. ISBN 80-7357-045-9.
- PALÁN, Z. *Lidské zdroje: výkladový slovník*. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-0950-7.
- PALÁN, Z., LANGER, T. *Základy andragogiky*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008. ISBN 978-80-86723-58-7 (brož.)
- PLAMÍNEK, J. *Vzdělávání dospělých: průvodce pro lektory, účastníky a zadavatele*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3235-0.
- PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-100-0.
- PRŮCHA, J. a VETĚŠKA, J. *Andragogický slovník*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3960-1.
- PRŮCHA, J., MAREŠ, J. a WALTEROVÁ, E. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E. a MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.
- RABUŠICOVÁ, M., RABUŠIC, L. *Učíme se po celý život?: o vzdělávání dospělých v České republice*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4779-2.
- SOCHŮREK, J. *Úvod do sociální patologie*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2009. ISBN 978-80-7372-448-1.
- Strategie celoživotního učení ČR*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2007c. ISBN 978-80-254-2218-2.
- ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-551-6.
- VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 3., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3.
- VÁGNEROVÁ, Marie, Ladislav CSÉMY a Jakub MAREK. *Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí*. Praha: Karolinum, 2013. s. 15 – 24. ISBN 978-80-246-2209-5.

VETEŠKA, J. *Přehled andragogiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1026-9

ZORMANOVÁ, L. *Didaktika dospělých*. 1. vyd. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0051-4

Seznam použitých internetových zdrojů

Bartlová, P., Freibergová, Z., Jyskeová, I., Läykkiová, M-L., Wagenhoferová, I. *Baded – Bariéry ve vzdělávání dospělých* Dostupné z

http://old.nvf.cz/publikace/pdf_publikace/euroguidance/cz/baded_cz.pdf

INFORMÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ [online]. [cit. 2018-07-08].

Dostupné

z.

<https://www.czso.cz/documents/10180/20561193/331313a05.pdf/195efc96-f9f2-49e3-8849-1429e83cd826?version=1.0>

STRATEGIE DIGITÁLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ DO ROKU 2020[online]. [cit. 2018-07-08].

Dostupné

z

http://vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/strategie/digistrategie.pdf

VYSOKESKOLY.CZ[online]. © 1996-2018 [cit. 2018-07-08].

Dostupné z <http://www.vysokeskoly.cz/clanek/vecerni-skoly-jako-cesta-k-maturite-i-na-vysokou>

SEZNAM ZKRATEK

Atd. – a tak dále

Např. – například

Tj. – to je

Tzn. – to znamená

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Otázky na polo-strukturovaný rozhovor	83
Příloha B – Polo-strukturovaný rozhovor	84

Příloha A – Otázky na polo-strukturovaný rozhovor

1. Kolik vám je let?
2. Využíváte služeb azylového domu poprvé?
3. Jaký je důvod toho, že jste se dostal do nepříznivé sociální situace?
4. Jste v kontaktu s rodinou? Máte s ní dobré vztahy?
5. Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání? A jaké máte kurzy?
6. Jste zaměstnaný, anebo kdy jste byl naposledy zaměstnaný?
7. Zajímají vás možnosti dalšího vzdělávání?
8. Víte o možnostech vzdělávání, jak a kde můžete konkrétní vzdělávací kurz absolvovat, a jste se současnou nabídkou spokojen?
9. Snažíte se ve volném čase vzdělávat, např. čtením knih, novin?
10. Co by Vás motivovalo k tomu, udělat si vzdělávací kurz?
11. Máte potřebu si rozšířit Vaše vzdělání, abyste si našel práci nebo získal lepší pozici ve Vaší stávající práci?
12. Máte zájem si v budoucnosti udělat vzdělávací kurz?
13. Jaké jsou překážky v absolvování kurzu?

Příloha B – Polo-strukturovaný rozhovor

Klient č. 1

1. Kolik vám je let?

47

2. Využíváte služeb azylového domu poprvé?

Ne.

3. Jaký je důvod toho, že jste se dostal do nepříznivé sociální situace?

Těch důvodů je víc. A to alkohol, rozvody, žádná střecha nad hlavou.

4. Jste v kontaktu s rodinou? Máte s ní dobré vztahy?

Jsem v kontaktu pouze se starším synem. S ním mám dobrý vztah. Pomáhá mi s hledáním zaměstnáním.

5. Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání? A jaké máte kurzy?

VŠ. Excel, Word takovej ten balík. AutoCat, ArchiCat, photoshop. Důležitý je, aby je člověk uměl a ne aby měl hromadu kurzů.

6. Jste zaměstnaný, anebo kdy jste byl naposledy zaměstnaný?

Nejsem. Netuším.

7. Zajímají vás možnosti dalšího vzdělávání?

Ne.

8. Víte o možnostech vzdělávání, jak a kde můžete konkrétní vzdělávací kurz absolvovat, a jste se současnou nabídkou spokojen?

Nemám.

9. Snažíte se ve volném čase vzdělávat, např. čtením knih, novin?

Celý život a to vlastní praxí, kreslím, maluju, píšu román a to je vše.

10. Co by Vás motivovalo k tomu, udělat si vzdělávací kurz?

Touha po věděni, jinak už nic.

11. Máte potřebu si rozšířit Vaše vzdělání, abyste si našel práci nebo získal lepší pozici ve Vaší stávající práci?

Nemám.

12. Jaké jsou překážky v absolvování kurzu?

Nedostatek financí, už nic.

13. Máte zájem si v budoucnosti udělat vzdělávací kurz?

Nemám.

Klient č. 2

1) Kolik vám je let?

56

2) Využíváte služeb azylového domu poprvé?

Ano.

3) Jaký je důvod toho, že jste se dostal do nepříznivé sociální situace?

S bývalou manželkou jsem se rozešel, neměl jsem kam jít.

4) Jste v kontaktu s rodinou? Máte s ní dobré vztahy?

Jsem v kontaktu se svojí 11. letou dcerou prostřednictvím její matky. S mojí bývalou přítelkyní nemám špatný vztah.

5) Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání? A jaké máte kurzy?

Vlastně střední odborné bez maturity, v 80. letech, vyučen automechanik. Bezpečnostní, kurzy na vysokozdvizný vozík, kurz autoškoly – součástí výučního list.

6) Jste zaměstnaný, anebo kdy jste byl naposledy zaměstnaný?

Nejsem. Asi v roce 2014.

7) Zajímají vás možnosti dalšího vzdělávání?

Chtěl bych si udělat řidičák.

8) Víte o možnostech vzdělávání, jak a kde můžete konkrétní vzdělávací kurz absolvovat, a jste se současnou nabídkou spokojen?

Na internetu, ale nedokážu psát na počítači. O jiných nevím.

9) Snažíte se ve volném čase vzdělávat, např. čtením knih, novin?

Ne, nemám vyhraněný styl. Krimi mi nebaví, soutěže taky ne. Bud se Jsem rád, že jsem v kontaktu s mámou, píšeme si dopisy, nepíšeme si už sms.

10) Co by Vás motivovalo k tomu, udělat si vzdělávací kurz?

Řidičák, který souvisí se zaměstnáním, přinese finance a uspokojování, vrátit se do plnohodnotného života. Nějaký rok zvládnou fungovat, do důchodu mám pět let, takže bych měl ještě fungovat.

11) Máte potřebu si rozšířit Vaše vzdělání, abyste si našel práci nebo získal lepší pozici ve Vaší stávající práci?

Lepší asi ne co se týče financí. Budu rád, za každou práci, která mě aspoň bude trochu bavit.

12) Jaké jsou překážky v absolvování kurzu?

Ted mě brání ty finance, i když si mohou pučit, ale to není řešení. Čekám na rozhodnutí invalidního důchodu.

13) Máte zájem si v budoucnosti udělat vzdělávací kurz?

Na prvním místě bych si chtěl udělat řidičský průkaz. Spíše obnova RP, aby nevyznělo, že jsem ho nikdy neměl.

Klient č. 3

1) Kolik vám je let?

49 let

2) Využíváte služeb azylového domu poprvé?

Jo.

3) Jaký je důvod toho, že jste se dostal do nepříznivé sociální situace?

Neměl jsem kam jít. No prostě bytová situace.

4) Jste v kontaktu s rodinou? Máte s ní dobré vztahy?

Nejsem a ne.

5) Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání? A jaké máte kurzy?

Střední. Akorát svářecký, ale to mám propadlý.

6) Jste zaměstnaný, anebo kdy jste byl naposledy zaměstnaný?

Ne. Na smlouvu před 5 lety.

7) Zajímají vás možnosti dalšího vzdělávání?

Ne.

8) Víte o možnostech vzdělávání, jak a kde můžete konkrétní vzdělávací kurz absolvovat, a jste se současnou nabídkou spokojen?

Přes úřad práce. Úřad práce to umožňuje a je to hlavně zdarma.

9) Snažíte se ve volném čase vzdělávat, např. čtením knih, novin?

Většinou jsou to lodě, konstrukce letadel. Je to, co mě baví. Nečtu, protože mi neslouží oči, takže toho moc nenačtu. Dívám se třeba AZ-kvíz nebo na různé soutěže.

10) Co by Vás motivovalo k tomu, udělat si vzdělávací kurz?

Většinou je vše o penězích, takže jde o peníze. Jak to myslíte? No...najít si lepší zaměstnání, přece.

11) Máte potřebu si rozšířit Vaše vzdělání, abyste si našel práci nebo získal lepší pozici ve Vaší stávající práci?

Nemám.

12) Jaké jsou překážky v absolvování kurzu?

Jde spíš o ty peníze. Jsem na úřadě práce a ten mi umožňuje mít různé kurzy zadarmo. Pokud člověk není na úřadě práce, tak si ty kurzy musí platit sám.

13) Máte zájem si v budoucnosti udělat vzdělávací kurz?

Nemám.

Klient č. 4

1) Kolik vám je let?

34 let, zatím

2) Využíváte služeb azylového domu poprvé?

Jo

3) Jaký je důvod toho, že jste se dostal do nepříznivé sociální situace?

No to byla blbá nájemní smlouva.

Jak to myslíte? No, moje máma podepsala nájemní smlouvu bez mé přítomnosti. Byla to moje blbost, že jsem jí neuhlídal.

4) Jste v kontaktu s rodinou? Máte s ní dobré vztahy?

Jsem no. Jo.

Jak jste s ní v kontaktu? Spíš, že se sejdeme, potkáme a podobně. S kým se setkáváte a potkáváte? S matkou a bratrem.

5) Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání? A jaké máte kurzy?

Základku. Žádné.

6) Jste zaměstnaný, anebo kdy jste byl naposledy zaměstnaný?

Jsem no.

7) Zajímají vás možnosti dalšího vzdělávání?

No neuškodilo by mi to, ale asi ne. Pokud bych měl o 10000 Kč víc, tak bych do toho šel. Mohu být rád, že jsem si našel dobře placenou práci a to mám jen základku.

8) Víte o možnostech vzdělávání, jak a kde můžete konkrétní vzdělávací kurz absolvovat, a jste se současnou nabídkou spokojen?

Šel bych se zeptat na pracák nebo bych se šel podívat na net. Občas nabízejí zaměstnavatelé, co já vím.

9) Snažíte se ve volném čase vzdělávat, např. čtením knih, novin?

Čtu, ale nevím, zda je se to sebevzdělávání. Na dokumenty, co jsou v televizi se nedívám a nikdy jsem se nedíval.

10) Co by Vás motivovalo k tomu, udělat si vzdělávací kurz?

Kvůli práci nebo postup finanční či kariérní.

11) Máte potřebu si rozšířit Vaše vzdělání, abyste si našel práci nebo získal lepší pozici ve Vaší stávající práci?

Mám práci....takže ne. Ale jsem v práci teprve půl roku.

12) Jaké jsou překážky v absolvování kurzu?

Žádný, teď mě nic nenapadá.

13) Máte zájem si v budoucnosti udělat vzdělávací kurz?

No tak nebránil bych se, pokud by mi to pomohlo finančně, tak proč ne, byl bych sám proti sobě.

Klient č. 5

1. Kolik vám je let?

49 let, 7.2. mi bude 49 let.

2. Využíváte služeb azylového domu poprvé?

Ne, myslím si, že potřetí. Nedal jsem s nájmem z důvodu insolvence.

3. Jaký je důvod toho, že jste se dostal do nepříznivé sociální situace?

No..ty dluhy, nedokázal jsem platit nájem.

4. Jste v kontaktu s rodinou? Máte s ní dobré vztahy?

No jako jo no.

Jakým způsobem? Oni mi dost pomohli, přestěhovali mi věci z Brozan, ne sice finančně, oni mi pomůžou maximálně s jídlem a oblečením. Kdo oni? No myslím tím matku a bratra.

5. Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání? A jaké máte kurzy?

Jsem vyučen no. Mám CO₂ svařování, jinak nic.

6. Jste zaměstnaný, anebo kdy jste byl naposledy zaměstnaný?

Ano.

7. Zajímají vás možnosti dalšího vzdělávání?

Já nevím jaký.

8. Víte o možnostech vzdělávání, jak a kde můžete konkrétní vzdělávací kurz absolvovat, a jste se současnou nabídkou spokojen?

U zaměstnavatele, já si myslím.

9. Snažíte se ve volném čase vzdělávat, např. čtením knih, novin?

Luštím křížovky občas, přečtu si noviny, koníček je si s někým psát a telefonovat. Ted už mi jde psát sms, jde mi to rychle, předtím mi to nešlo (smích).

10. Co by Vás motivovalo k tomu, udělat si vzdělávací kurz?

Prozatím nic, mám insolventi a musím pracovat ještě 3 roky. Kdybych byl bez dluhů, tak mám 15000 – 16000 Kč, z toho by se dalo žít.

11. Máte potřebu si rozšířit Vaše vzdělání, abyste si našel práci nebo získal lepší pozici ve Vaší stávající práci?

No chtělo by to si udělat nějaký kurz.

Jaký? No třeba ten vysokozdvíhový vozík.

12. Jaké jsou překážky v absolvování kurzu?

Žádné překážky, neměli by být žádné překážky. Kdyby mi zaměstnavatel nabídl kurz, tak ho vezmu, mám to napsané i ve smlouvě, že se mohu vzdělávat.

13. Máte zájem si v budoucnosti udělat vzdělávací kurz?

Časem bych si chtěl najít lepší práci, ale zde nenajdu lépe placenou práci. Měl bych si ho udělat no, abych v týhle práci nebyl věčně.

Klient č. 6

1. Kolik vám je let?
49.
2. Využíváte služeb azylového domu poprvé?
Ano.
3. Jaký je důvod toho, že jste se dostal do nepříznivé sociální situace?
Finanční a bytovní, to mě poslalo sem.
4. Jste v kontaktu s rodinou? Máte s ní dobré vztahy?
No já mám v Austrálii všechny. Mám normální rodinné vztahy. Komunikuji po telefonu jinak přes internet, pokud tam jsem.
5. Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání? A jaké máte kurzy?
Vyučen, mechanik opravář. Vysokozdvihový vozík, hmm....Jak se to jmenuje....svářecký kurzy, jsou propadlí, ale dá se to obnovit, takový věci mám.
6. Jste zaměstnaný, anebo kdy jste byl naposledy zaměstnaný?
Ne, v roce 2016.
7. Zajímají vás možnosti dalšího vzdělávání?
Ani ne, kdybych byl mladší o 15 let, tak ano, ale nemám chuť se vzdělávat.
8. Víte o možnostech vzdělávání, jak a kde můžete konkrétní vzdělávací kurz absolvovat, a jste se současnou nabídkou spokojen?
Vše zjistím na internetu, tam je vše, a půjde to. Jinak u zaměstnavatele.
9. Snažíte se ve volném čase vzdělávat, např. čtením knih, novin?
Jdu na internet, co potřebuji, tak si tam zjistím vše. Hodně čtu, dívám se na naučné a poučné věci v televizi.
10. Co by Vás motivovalo k tomu, udělat si vzdělávací kurz?
Dobrá práce a zázemí.
11. Máte potřebu si rozšířit Vaše vzdělání, abyste si našel práci nebo získal lepší pozici ve Vaší stávající práci?
Ani ne, pokud by mi to někdo nabídl, tak proč ne.
12. Jaké jsou překážky v absolvování kurzu?
Nemám žádné překážky. Většinou to bývají finanční.
13. Máte zájem si v budoucnosti udělat vzdělávací kurz?
Kdyby to bylo kvůli zaměstnání, tak bych hledal kurz na který mám.

Klient č. 7

1. Kolik vám je let?

Já? 63.

2. Využíváte služeb azylového domu poprvé?

Já jsem tu párkrát byl, ale vždy jsem odtud utekl. Báł jsem se určitých lidí, teď už vím, že mě tu nic nehrozí.

3. Jaký je důvod toho, že jste se dostal do nepříznivé sociální situace?

Byl jsem na chráněném bydlení, tam mi to skončilo, tak jsem musel skončit i v práci v Saprilu a chybí mi do starobního důchodu půl roku. A nakonec jsem se ocitl tady. Jsem tu přes sociálního kurátora p. živného, jinak mám p. Veselou.

4. Jste v kontaktu s rodinou? Máte s ní dobré vztahy?

Ne, ani nemůžu, matka trpí demencí, alzheimerem a nepoznává mě. I když mám 2 kluky, syny, nevím, kde bydlí, nejsem s nimi v kontaktu.Nemám

5. Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání? A jaké máte kurzy?

Jsem vyučen. Mám kurz na obraběče kovů.

6. Jste zaměstnaný, anebo kdy jste byl naposledy zaměstnaný?

Byl jsem a teď nemám, byl bych rád, kdyby se něco našlo. 2017.

7. Zajímají vás možnosti dalšího vzdělávání?

Já už mám dvě rekvalifikace udělaný, obráběč a pak rekvalifikace v 55 letech, nevím, jak se tomu říká a dělal jsem to v Litoměřicích.

8. Víte o možnostech vzdělávání, jak a kde můžete konkrétní vzdělávací kurz absolvovat, a jste se současnou nabídkou spokojen?

No takhle....člověk se zeptá na úřadě práce, kde jsou vývěsky nebo oni mi to sami nabídnou.

9. Snažíte se ve volném čase vzdělávat, např. čtením knih, novin?

Kupuju si noviny, koukám se na Prima Zoom. Čtu inzeráty, vývěsky u kol... víte, kde ne? Zajímám se o přírodu. Jinak mě baví country hudba, pustím si rádio na Blaníku.

10. Co by vás motivovalo k tomu, udělat si vzdělávací kurz?

Podle svých schopností, zda by mi to lékař povolil nebo nepovolil. Jak to myslíte? No ze zdravotních důvodů přece.... Pokud by byl nějaký kurz, tak bych si udělal kurz na počítači, třeba práce ve skladu, tam potřebuji umět na počítači. To mi říkala p. Veselá.

11. Máte potřebu si rozšířit Vaše vzdělání, abyste si našel práci nebo získal lepší pozici ve Vaší stávající práci?

Mám, ale musí se mi v tomhle pomoci.

12. Jaké jsou překážky v absolvování kurzu?

Vidím překážku v tý mý nemoci. Nesmím dělat ve výškách a lešenáře.

13. Máte zájem si v budoucnosti udělat vzdělávací kurz?

Pokud by byl nějaký kurz, tak jo, třeba kurz na počítači.

Klient č. 8

1. Kolik vám je let?
Jé...53-54 příští měsíc.
2. Využíváte služeb azylového domu poprvé?
Ne.
3. Jaký je důvod toho, že jste se dostal do nepříznivé sociální situace?
V minulosti styl života a samozřejmě zadluženost.
4. Jste v kontaktu s rodinou? Máte s ní dobré vztahy?
Žádnou nemám. Ne.
5. Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání? A jaké máte kurzy?
No středoškolák, obor stavební zámečnick s nástavbou. Kuchař, číšník a v pekárně. Teda pekař.
6. Jste zaměstnaný, anebo kdy jste byl naposledy zaměstnaný?
Musím říci, že ne. Před 3 lety.
7. Zajímají vás možnosti dalšího vzdělávání?
Zdravotní stav mi to nedovoluje, věková hranice už je na to dost vysoká.
8. Víte o možnostech vzdělávání, jak a kde můžete konkrétní vzdělávací kurz absolvovat, a jste se současnou nabídkou spokojen?
Určitě. A kde? Na pracovním úřadě.
9. Snažíte se ve volném čase vzdělávat, např. čtením knih, novin?
Dívám se na přírodovědné filmy.
10. Co by Vás motivovalo k tomu, udělat si vzdělávací kurz?
Spíš zájem o tu práci.
11. Máte potřebu si rozšířit Vaše vzdělání, abyste si našel práci nebo získal lepší pozici ve Vaší stávající práci?
Nemám.
12. Jaké jsou překážky v absolvování kurzu?
Možná...ty finance.
13. Máte zájem si v budoucnosti udělat vzdělávací kurz?
Nemám.

Jméno autora: Lenka Uhrová
Obor: Andragogika
Forma studia: kombinované
Název práce: Vzdělávání mužů azylového domu
Rok: 2019
Počet stran textu bez příloh:85
Celkový počet stran příloh:13
Počet titulů českých použitých zdrojů: 30
Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0
Počet internetových zdrojů: 4
Vedoucí práce: PhDr. Miroslav Kostka